The image shows a multi-level interior space with curved white railings. On the upper level, there are several black armchairs and small black tables. On the middle level, there are more black armchairs and a small black table. On the lower level, there are black armchairs and a small black table. The space is bright and modern, with a light-colored floor and walls.

Leila Lintula & Pekka Paalasmaa

Osaamista kuntoutukseen kuntoutujaan parhaaksi

Metropolia Ammattikorkeakoulun julkaisuja.

Leila Lintula & Pekka Paalasmaa

Osaamista kuntoutukseen kuntoutuja parhaaksi

Metropolia Ammattikorkeakoulun julkaisu
TAITO-sarja 72

© Metropolia Ammattikorkeakoulu ja tekijät 2020

Kirjoittajat

Leila Lintula ja Pekka Paalasmaa

Taitto

Riikka Käkelä-Rantalainen, Nettienkelit

Kansikuva

Jarkko Mikkonen

Metropolia Ammattikorkeakoulun julkaisuja

TAITO-sarja 72

Helsinki 2020

ISBN 978-952-328-267-4 (pdf)

ISSN 2669-8021 (pdf)

Tämä teos on lisensoitu Creative Commons
Nimeä-EiKaupallinen-JaaSamoin 4.0 Kansainvälinen
-lisenssillä pois lukien julkaisussa olevat kuvat.

Julkaisu on tuotettu Metropolia Ammattikorkeakoulussa osana kuntoutusalan osaamiskeskittymän toimintaa.

SISÄLLYS

1. JOHDANTO.....	3
2. SELVITYSTYÖN TAUSTA	5
3. OSAAMISTA KUNTOUTUKSEEN KOULUTUSTA UUDISTAMALLA	9
4. UUDISTUVAN KUNTOUTUSOSAAMISEN LÄHTÖKOHDAT	10
5. KUNTOUTUSALAN YHTEISEN OSAAMISEN SELVITYSPROSESSI	13
6. TULOKSET	17
6.1 Kuntoutuksen yhteiset osaamiset ja sote-osaamiset jaoteltuina jaettuun, integroivaan ja rajatyöosaamiseen (vaihe 3)	17
6.2 Kuntoutuksen yhteiset osaamiset ja sote-osaamiset yhdentyvänä osaamisina (vaihe 4)	18
6.3 Kuntoutuksen yhteisten osaamisten keskinäiset suhteet (vaihe 5)	19
6.4 Kuntoutuksen yhteisten osaamisten ja sote-osaamisten tärkeys (vaihe 6)	22
6.5 Kuntoutuksen yhteisten osaamisten kytkeytyminen kuntoutuksen yhteiseen orientaatioperustaan (vaihe 7)	23
6.6 Selvitystyön tulosten hyödyntäminen kuntoutuksen opinnoissa ja monialaisessa yhteistyössä (vaihe 8)	24
6.7 Kuntoutuksen yhteisten osaamisten ja ammattikorkeakoulujen kuntoutuksen profiilien yhteys (vaihe 9)	25
6.8 Ehdotus kuntoutusosaamisen opintotarjonnaksi	26
7. JOHTOPÄÄTÖKSET	27
8. SUOSITUKSET TOIMENPITEIKSI	31
LÄHTEET.....	34
LIITTEET.....	38
KIRJOITTAJAT	45

1. JOHDANTO

Opetus- ja kulttuuriministeriön ja Metropolia Ammattikorkeakoulun välisessä sopimuksessa kaudelle 2017–2020 sovittiin, että Metropolia Ammattikorkeakoulu ja Jyväskylän ammattikorkeakoulu toimivat yhdessä kuntoutusalan osaamiskeskittymänä ja kehittävät alan koulutuksen ja TKI-toiminnan valtakunnallista yhteistyötä (OKM 2016). Toiminnan tarkoituksena on koota korkeakoulujen sisäistä ja välistä osaamista yhteen ja välttää päällekkäistä koulutusta esimerkiksi lisäämällä yhteistyötä koulutustarjonnassa ja selkiyttämällä työnjakoa korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten kesken.

Tässä raportissa esitellään Metropolia Ammattikorkeakoulun Kuntoutuksen valtakunnallisessa osaamiskeskittymässä (OSKU) toteutetun selvitystyön tulokset. Selvitys on osa OSKUn kuntoutuksen osaamisen uudistamisen kehittämisohjelmaa ja tukee sen päämääriä. Kaksi muuta kehittämisohjelmaa ovat jatkuvan oppimisen mahdollisuudet ja tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminta. Kuntoutuksen osaamisen uudistamisen kehittämisohjelman päämääränä on tuottaa laadukasta kuntoutuksen osaamista. Sen yhtenä toimenpiteenä on määrittää kuntoutuksen koulutuksen nykytilaa ja muutostarpeita. Tämän selvitystyön tulosten pohjalta on mahdollista rakentaa esimerkiksi yhteistä koulutustarjontaa kuntoutusalan tutkinnoille hyödyntämällä ammattikorkeakouluissa olevaa erilaista osaamista.

Selvitystyön tuloksena syntyi Metropolian kuntoutusalan eri tutkintoja yhdistävä kuntoutujalähtöinen orientaatioperusta. Selvitystyön tuloksena tunnistettiin myös kuntoutusalan eri tutkintojen yhteinen osaaminen kuntoutujan näkökulmasta tarkasteltuna sekä sen kytkeytyminen eri ammattikorkeakoulujen kuntoutuksen profiileihin ja sosiaali- ja terveysalan geneeriseen osaamiseen.

Selvitystyön aikana tunnistettiin, mitä yhteistä osaamista kuntoutusalalla tulevaisuudessa tarvitaan. Kuntoutusalan yhteisen tulevaisuuden osaamisen kautta on mahdollista nostaa esiin kuntoutusalan tutkimus- ja kehittämistarpeita sekä rakentaa yhteisiä opintokokonaisuuksia ammattikorkeakoulujen kuntoutusalan tutkinnoille hyödyntämällä eri ammattikorkeakoulujen vahvaa asiantuntijuutta osaamisen tuottajana.

Tätä selvitystyötä on tehty yhteistyössä Metropolian OSKUn työryhmän kanssa. Selvitystyön tulokset on saatettu tiedoksi ja hyödynnettäväksi OSKUn valtakunnallisen osaamisen uudistamisen työryhmälle.

2. SELVITYSTYÖN TAUSTA

Hallitusohjelmalla vaikutetaan kuntoutujan palveluihin

Marinin hallituksen hallitusohjelma 2019–2023 (Valtioneuvosto 2019) tavoittelee sosiaali- ja terveydenhuollon toiminnan painopisteen siirtoa perustason palveluihin ja ennaltaehkäisevään toimintaan, joilla molemmilla on merkitystä kuntoutujalle ja tulevaisuuden kuntoutusosaamiseen. Toiminnan painopisteen siirrossa tavoitellaan yhteensovitettuja palveluja, sujuvia hoitoketjuja sekä sitä, että ihmiset saavat tarpeenmukaiset ja vaikuttavat palvelut oikea-aikaisesti. Kuntoutujan aseman ja hänelle koituvan hyödyn kannalta on tärkeää, että palvelut tuotetaan lähellä ihmistä myös etäpalveluina. Tulevaisuuden kuntoutusosaamisen rakentamisessa on oleellista se, missä määrin kuntoutujien näkökulmasta eri ammattiryhmien välinen yhteistyö on saumatonta – toisin sanoen miten palveluja on onnistuttu toteuttamaan kuntoutumista tukevinä kokonaisuuksina. Tämä on erityisen tärkeää paljon palveluja tarvitsevien kuntoutujien kohdalla. Hallitusohjelman yksi keino tähän on sosiaali- ja terveydenhuollon tietopohjan yhtenäistäminen palveluiden parantamiseksi.

Hallituksen yhtenä toimenpiteenä on myös uudistaa kuntoutusjärjestelmää Kuntoutuksen uudistamiskomitean loppuraportin (2017) ehdotusten pohjalta. Tätä varten sosiaali- ja terveysministeriö (STM) on kutsunut koolle uudistusta valmistelevan työryhmän, jossa on mukana laaja joukko kuntoutuksen eri alan toimijoita. STM keskustelee myös muiden asiantuntijoiden kanssa laatiessaan kuntoutusjärjestelmän uudistuksen toimenpidesuunnitelmaa. STM:n yhtenä keskeisenä uudistamisen kohteena on kuntoutujan kotona ja arjessa tapahtuva kuntoutus, jonka toteuttaminen on asiantuntijoiden vastuulla ja tapahtuu heidän ohjauksessaan. (Saloheimo 2020.)

Kuntoutusalan kannalta – kun lähtökohtana on kuntoutuminen – on merkityksellistä huomioida hallitusohjelman kohdat, joissa todetaan, että hyvä yhteiskunta on yhdessä tekemistä, vuorovaikutusta, osallisuutta ja yhdenvertaisuutta. Tämä tarkoittaa myös kuntoutujien ja läheisten sekä sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöiden yhteistyön uudistamista niin, että kuntoutujat, läheiset ja ammattilaiset rakentavat yhdessä kuntoutumista mahdollistavaa tavoitteellista yhteistoimintaa, joka kiinnittyy kuntoutujan arkeen. Tavoitteena on, että moniammatillisten tiimien yh-

teistyö takaa jatkuvuuden ja vaikuttavuuden asiakkaan parhaaksi. (Sipari & Mäkinen 2012.)

Jatkuvan oppimisen kehittäminen

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisussa *Jatkuvan oppimisen kehittäminen* (2019) todetaan, että osaamisen kehittämistä ei nähdä yksittäisenä oppijan tai koulutusorganisaation ponnistuksena vaan vastavuoroisena jatkuvana prosessina työelämän kanssa, jossa osaaminen uudistaa työelämää ja työelämä osaamista. Vastavuoroista oppimisprosessia kuntoutusosaamisen kehittämiseksi on työelämän kanssa toteutettu yhteiskehittelyllä (Sipari ym. 2011). Huomionarvoista on tunnistaa, että toimintaympäristön muutoksella, teknologian kehityksellä ja työn murroksella on laaja-alaisia vaikutuksia koko jatkuvan oppimisen ketjuun ja prosessiin. Oppimista tapahtuu myös irrallaan koulutusjärjestelmästä, jolloin keskeiseksi muodostuu oppimisen näkyväksi tekeminen ja hyödyntäminen entistä paremmin myös niin, että kuntoutuminen voidaan nähdä yhdessä tekemisen ja osallisuusidean mukaisesti eri osapuolten aktiivisena oppimisprosessina (Sipari ym. 2014).

Optimoitu sote-ammattilaisen koulutus- ja osaamisuudistus -selvityksessä (Kangasniemi ym. 2018) todetaan, että aiemman, ammattialakohtaisen osaamistarpeiden tarkastelun sijaan huomion tulisi kohdistua sote-rajat ylittäviin, asiakkaista ja palveluiden kehittämisestä lähteviin ja tulevaisuuteen suuntaaviin osaamistarpeisiin. Sosiaali- ja terveydenhuollon geneeriset osaamistarpeet jaotellaan asiakastyöosaamiseen, palveluiden ja työn kehittämisosaamiseen sekä työntekijyyden ja yhteistoiminnan muutososaamiseen.

Asiakastyöosaaminen pitää sisällään asiakaslähtöisyyteen, ohjaukseen ja neuvontaan, palvelujärjestelmään, lainsäädäntöön ja etiikan tuntemukseen liittyvän osaamisen. Palveluiden ja työn kehittämisosaamisessa on kyse tutkimus- ja kehittämisosaamisesta, robotiikasta ja digitalisaatiosta, vaikuttavuus-, kustannus- ja laatu-tietoisuudesta, kestävään kehitykseen liittyvästä ympäristöosaamisesta sekä viestintäosaamisesta. Työntekijyyden ja yhteistoiminnan muutososaaminen muodostuu monialaisesta yhteistointaosaamisesta ja työntekijyysosaamisesta, jossa kyse on muun muassa työntekijän itsensä johtamisen taidoista, osaamisen kehittämisestä ja urakehityksestä.

Kyseisessä Kangasniemen ym. (2018) selvityksessä sote-alan osaamista tarkastellaan jaetun, integroivan, rajatyön ja työntekijyysosaamisen kaut-

ta. Näin jäsentyvä sote-osaaminen yhdistää sosiaali- ja terveysalat, joiden paradigmaksi on perinteisesti nähty toisistaan poikkeavina ja jopa yhteen sopimattomina.

Tässä selvitystyössä Kangasniemen ym. (2018) jaottelusta käytetään jaettua, integroivaa ja rajatyöosaamista, jotka he määrittelevät seuraavalla tavalla:

- Jaetulla osaamisella tarkoitetaan kaikkia sosiaali- ja terveysalan ammattiryhmiä koskevia asia- ja osaamissisältöjä sosiaali- ja terveystalvvelujärjestelmän toimivuuden takaamiseksi, kuten asiakaslähtöisyyttä, palvelu-/asiakasohjausta ja palvelutarpeen arviointia.
- Integroivassa osaamisessa eri ammattialojen ydinosaamisen avulla varmistetaan palvelujen oikea-aikaisuus ja jatkuvuus yhteistyön ja vastuullisen työnjaon kautta. Edellytyksenä tälle nähdään muun muassa eri ammattiryhmien ja palveluntarjoajien osaamisen tunteminen ja hyödyntäminen asiakkaan parhaaksi esimerkiksi ikääntyneiden hoidossa.
- Rajatyöosaaminen tarkoittaa perinteisten toimenkuvien ja tehtävien uudelleen muotoilua tai uusia ammattiryhmiä, jotka vastaavat sosiaali- ja terveysalan rajat ylittävien asiakkuuksien palvelutarpeeseen hyvän hoidon ja palvelun saatavuuden varmistamiseksi, esimerkkinä maahanmuuttajien palvelut.

Kangasniemen ym. (2018) osaamisen jaottelu jaettuun, integroivaan ja rajatyöosaamiseen antaa kuntoutusalan koulutuksen järjestäjille jäsenyyksen, jonka avulla voi luoda monialaisia yhteisiä osaamisia kuntoutujan arjen tukemiseen. Laanterän ja Saudersin *Sosiaali- ja terveysalan geneerinen osaaminen* (2020) laajennetaan ja syvennetään sote-alan tulevaisuudessa tarvittavaa osaamista hyödyntäen Kangasniemen ym. (2018) osaamistarpeiden jaottelua. Osaamisen pohjalta on mahdollista uudistaa jatkuvan oppimisen yhteisöllistä kehittämistä kuntoutusalalla.

Kuntoutettavasta kuntoutujaksi

Kuntoutuksessa tarvittavaan osaamiseen vaikuttaa oleellisesti se, millaisena kuntoutuja asema nähdään. Jos kuntoutuja nähdään aktiivisena, oman kuntoutumisensa tavoitteiden ja sisällön suunnitteluun osallistuvana, edellyttää se kuntoutuksen ammattilaisilta laaja-alaista osaamista, mikä ilmenee kuntoutumista mahdollistavina moniasiantuntijaisina verkostoina. Kuntoutumisessa yhteistoiminta kuntoutujan, hänelle merkityksellisten ihmisten ja kuntoutuksen ammattilaisten kanssa korostuu, kun kuntoutuja

määrittelee tavoitteensa ja kun kuntoutumisen sisältö suunnitellaan yksilöllisesti kuntoutujan arkeen sopivaksi. Silloin kuntoutumista voi toteuttaa itsenäisesti lähiympäristön tukemana. Kuntoutuminen kuntoutujan aktiivisena toimintana mahdollistuu, kun eri organisaatioiden kuntoutustoimenpiteet näyttäytyvät saumattomasti jatkuvina kokonaisuuksina. (Autti-Rämö & Salminen 2016a; 2016b.)

3. OSAAMISTA KUNTOUTUKSEEN KOULUTUSTA UUDISTAMALLA

Tämä *Osaamista kuntoutukseen kuntoutujan parhaaksi* -selvitystyö on osa OSKUn kuntoutusalan osaamisen uudistamisen kehittämisohjelmaa. Selvitystyö sisältää osaamisen muutostarpeiden tunnistamisen. Tulosten pohjalta tuotetaan kuntoutuksen yhteisen osaamisen määrittely.

Selvitystyö tuottaa tietoa OSKUn kuntoutuksen osaamisen uudistamisen työryhmälle. Tämän kehittämistyön tavoitteena on:

- Vahvistaa kuntoutujan ja kuntoutumisen asemaa laaja-alaisesti
- Määrittää kuntoutusalan yhteisiä osaamista
- Kytkeä kuntoutusalan yhteiset osaamiset sosiaali- ja terveysalan osaamiseen
- Tuottaa ehdotus kuntoutusalan yhteisestä opintotarjonnasta
- Esittää kuntoutuksen osaamisen uudistamisen keinoja ja suosituksia.

Tämän selvitystyön tulokset kuntoutusalan yhteisistä osaamisesta ja sen kytkeytymisestä sote-alojen osaamisiin sekä ehdotus kuntoutusalan yhteisestä opintotarjonnasta ja toimenpidesuosituksien on toimitettu tiedoksi ja hyödynnettäväksi OSKUn osaamisen uudistamisen työryhmälle.

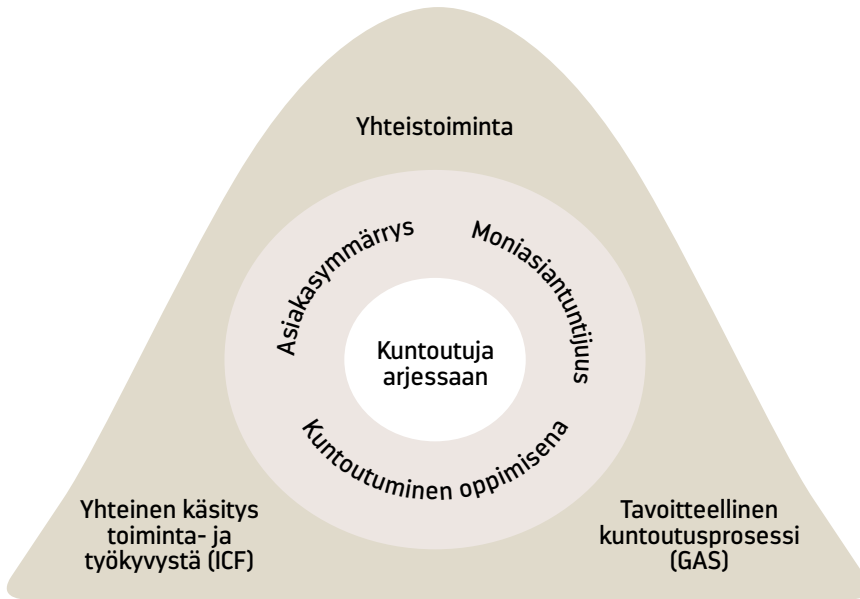
4. UUDISTUVAN KUNTOUTUSOSAAMISEN LÄHTÖKOHDAT

Metropolia Ammattikorkeakoulun kuntoutusalan tutkinnot tuottivat yhteistoiminnallisesti keväällä 2018 kuntoutusalan yhteisen orientaatioperustan osana OSKUn toimintaa. Orientaatioperustan tavoitteena oli luoda Metropolian kuntoutusalan eri tutkinnoille yhteinen näkemys kuntoutuksesta ja keskeisestä kuntoutusosaamisesta. Tämän avulla haluttiin vahvistaa opiskelijoiden ja opettajien yhteistyötä ja tukea kuntoutusalan yhteisten opintojen suunnittelua ja toteutusta. Orientaatioperustaa peilattiin myös kuntoutuksen ylemmän AMK-tutkinnon orientaatioperustaan. Tällä varmistettiin perustutkinnon ja YAMK-tutkinnon lähtökohdalliset yhtenevyydet sekä tutkintojen tuottama osaaminen koulutusjatkumona.

Orientaatioperusta muodostuu viidestä tekijästä, jotka olivat kuntoutuja arjessaan, asiakasymmärrys, moniasiantuntijuus, kuntoutuminen oppimisena ja yhteistoiminta. Orientaatioperustaa täydennettiin myöhemmin tavoitteellisella kuntoutusprosessilla ja yhteisellä käsityksellä työ- ja toimintakyvystä (kuvio 1). Kuntoutuksen keskiössä on aina kuntoutuja arjessaan. Kuntoutuksen orientaatioperustan kuusi tekijää määritellään seuraavalla tavalla:

- **Yhteistoiminta:** Terapeuttisella yhteistoiminnalla tarkoitetaan asiakkaan ja terapeutin yhdessä harkitsemaa ja toteuttamaa tekemistä asiakkaan toimintaan liittyvän ongelman ratkaisemiseksi mielekkäällä ja tarkoituksenmukaisella tavalla siten, että muutoksen toteutusprosessi tuottaa siihen osallistuville kyvykkyyttä, hyvää elämää ja hyvinvointia sekä lisää heidän toimintamahdollisuuksiaan. (Harra 2014.)
- **Moniasiantuntijuus:** Moniasiantuntijuus nähdään eri toimijoiden välisenä tasavertaisuutena, työn suunnitelmallisuutena, vastuiden määrittelynä sekä avoimeen vuorovaikutukseen sitoutumisena. Toimijoina on ammattilaisten lisäksi kuntoutuja läheisineen ja omine verkostoineen. (Vainoniemi 2015.)
- **Asiakasymmärrys:** Kuntoutujaan liittyvä asiakasymmärrys on monipuolista tietoa kuntoutujan arjesta, toimintakyvystä ja tarpeista, ja sitä

hyödynnetään kuntoutumisen suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa (Hartikainen 2014).

Kuvio 1. Kuntoutusalan tutkintojen yhteinen orientaatioperusta (Metropolia 2018).

- **Kuntoutuminen oppimisena:** Kuntoutuminen on vastavuoroista yhdessä oppimista, jolloin eri osapuolet oppivat toisiltaan: kuntoutuja ammatilaisilta ja läheisiltä, ammatillaiset kuntoutujan ja läheisten arjesta sekä läheiset kuntoutujalta ja ammatilaisilta (Terveyskylä 2018).
- **Tavoitteellinen kuntoutusprosessi:** Tavoitteellisuus on suunnitelmallista ja pitkäjänteistä yhteistyötä, jossa kuntoutujan näkökulma tulee osaksi kuntoutusprosessia. Asiakkaan tarpeisiin ja tavoitteisiin vastataan osallistamalla hänet aktiivisesti tavoitteiden asettamiseen, ja kuntoutumista edistävät toimenpiteet siirtyvät osaksi asiakkaan arkea. (Jeglinsky ym. 2013.) Tavoitteiden laatimisessa ja arvioinnissa kuntoutujan asema vahvistuu käyttämällä GAS-menetelmää (Goal Attainment Scaling) (Lönngqvist 2016).
- **Yhteinen käsitys toiminta- ja työkyvystä:** Toimintakyky tarkoittaa ihmisen edellytyksiä selviytyä hänelle itselleen merkityksellisistä ja välttämättömistä jokapäiväisen elämän toiminnoista siinä ympäristössä, jossa hän elää. Toimintakyvyn ulottuvuudet kytkeytyvät toisiinsa, ympäristön vaatimuksiin ja edellytyksiin sekä yksilön terveydentilaan ja

muihin henkilökohtaisiin ominaisuuksiin. Hyvä fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen toimintakyky ja niitä tukeva ympäristö auttavat ihmisiä voimaan hyvin, löytämään paikkansa yhteiskunnassa, jaksamaan työelämässä sekä selviytymään arjesta itsenäisesti. (THL 2019.) Kansainvälinen toimintakyvyn, toimintarajoitteiden ja terveyden luokitus ICF (*International Classification on Functioning*) mahdollistaa yhteisen käsityksen muodostamisen kuntoutujan toiminta- ja työkyvystä

Työkyky muodostuu ihmisen fyysisten ja psyykkisten voimavarojen ja työn välisestä yhteensopivuudesta ja tasapainosta. Työkyvyn perustana on ihmisen fyysinen ja psyykinen toimintakyky. Sen lisäksi työkykyyn vaikuttavat myös työhön kohdistuvat asenteet ja ammattitaito. (TELA 2019.)

5. KUNTOUTUSALAN YHTEISEN OSAAMISEN SELVITYSPROSESSI

Tässä luvussa kuvataan keväällä 2019 käynnistyneen Metropolian kuntoutusalan yhteisen osaamisen selvitysprosessin yhdeksän (9) eri vaihetta. Kaikki selvitysprosessin vaiheet eivät sisältäneet aineiston hankintaa ja analyysiiä. Aineistoa kuntoutusalan yhteisen osaamisen selvitystyön pohjaksi kerättiin vaiheissa 1–3 ja 6 sekä 8. Vaiheissa 4–5 ja 7 sekä 9 tutkijat analysoivat aineistoja eri tavoin: aineisto- ja teorialähtöisellä sisällönanalyysillä, vertailulla ja suhteiden kuvaamisella. Tulokset taulukoitiin ja niitä jäsennettiin kuntoutuksen tutkintojen yhteisessä asiantuntijatapaamisessa ryhmätyöskentelyn sekä yhteisen keskustelun keinoin. Selvityksen tulokset kuvataan luvussa 6.

Prosessiin osallistuivat Metropolian kuntoutuksen eri tutkintojen lehtorit ja yliopettajat sekä OSKUn toimijat. Toimintatutkimuksen logiikalla toteutettu syklimäinen prosessi eteni jatkumona, jossa edeltävä vaihe toimi lähtökohtana seuraavalle vaiheelle (taulukko 1).

Taulukko 1. Kuntoutusalan yhteisen osaamisen vaiheistettu selvitysprosessi.

Selvitystyön vaiheet	Vaiheiden tuotokset
Vaihe 1	Tulevaisuuden osaamistarpeet ja ehdotuksia koulutuksen uudistamiseksi
Vaihe 2	Kuntoutuksen tutkintojen näkemys substanssiosaamisesta, kuntoutuksen yhteisestä osaamisesta ja sote-osaamisesta
Vaihe 3	Kuntoutuksen yhteinen ja sote-osaaminen jaoteltuina jaettuun, integroivaan ja rajatyöosaamiseen
Vaihe 4	Kuntoutuksen yhteiset osaamiset ja sote-osaamiset yhdyntävinä osaamisina
Vaihe 5	Kuntoutuksen yhteisten osaamisten keskinäiset suhteet
Vaihe 6	Kuntoutuksen yhteisten osaamisten ja sote-osaamisten tärkeys
Vaihe 7	Kuntoutuksen yhteisten osaamisten kytkeytyminen kuntoutuksen yhteiseen orientaatioperustaan
Vaihe 8	Kuntoutuksen yhteisen orientaatioperustan hyödyntäminen kuntoutuksen opinnoissa ja moniammatillisessa yhteistyössä
Vaihe 9	Kuntoutuksen yhteisten osaamisten ja ammattikorkeakoulujen kuntoutuksen profiilien yhteys

Ensimmäisessä vaiheessa selvitettiin, mikä on kuntoutuksen tutkintojen (geronomi, osteopaatti, toimintaterapeutti, fysioterapeutti, jalkaterapeutti ja apuvälineteknikko) näkemys kuntoutuksen tulevaisuuden osaamistarpeista oman tutkinnon näkökulmasta, ja kartoitettiin kuntoutuksen tutkintojen ehdotuksia koulutuksen uudistamiseksi. Tutkintojen edustajille (N=6) lähetettiin sähköpostikysely. Kyselyn tulokset koottiin tutkinnoittain yhteenvetotaulukoihin (liite 1).

Toisessa vaiheessa selvitettiin, mikä on kuntoutuksen tutkintojen näkemys tutkinnon substanssiosaamisesta, kuntoutuksen yhteisestä osaamisesta ja tarvittavasta yhteisestä sote-osaamisesta.

Kuntoutuksen tutkintojen yhteisessä asiantuntijatapaamisessa (N=10) ensimmäisen vaiheen tulosta *”Tulevaisuuden osaamistarpeet ja ehdotuksia koulutuksen uudistamiseksi”* jäsennettiin ryhmätyöskentelyn ja yhteisen keskustelun avulla. Yhteisen työskentelyn tulos koottiin taulukkoon (liite 2).

Vaiheen 2 aineiston jäsennyksessä käytettiin Kangasniemi ym. (2018) kolmea soten geneerisen osaamisen kuvausta peilinä kuntoutuksen ja soten yhteiselle osaamiselle: asiakastyöosaaminen, palveluiden ja työn kehittämisaosaaminen, työntekeytyminen ja yhteiskunnan muutososaaminen. Tutkijat tiivistivät aineiston taulukkoon (liite 3).

Kolmannessa vaiheessa selvitettiin, mitkä kuntoutuksen yhteisestä osaamisesta ja sote-osaamisesta kuntoutuksen tutkintojen näkökulmasta ovat Kangasniemen ym. (2018) määrittelemää jaettua, integroivaa ja rajatyöosaamista.

Yhteisessä asiantuntijatapaamisessa (N=21) toisen vaiheen tulosta *”Kuntoutuksen tutkintojen yhteinen näkemys kuntoutuksen yhteisestä osaamisesta ja soten osaamisesta”* jäsennettiin jaettuun, integroivaan ja rajatyöosaamiseen ryhmätyöskentelyn ja yhteisen keskustelun avulla. X- ja Y-osaamisella oli mahdollista kuvata osaamista, joka haluttiin lisätä puuttuvana ja/tai täydentävänä osaamisena, jolle ei löydy edellä olevan osaamisen jaottelun pohjalta optimaalista sijoituspaikkaa. Ryhmätyöskentelyjen tulokset koottiin fläppipaperille ja niitä täydennettiin yhteisen keskustelun avulla. Tulokset koottiin taulukkomuotoon (liite 4).

Neljännessä vaiheessa selvittiin, mitkä ovat kuntoutuksen yhteisen osaamiset ja sote-osaamiset yhdyntyvinä osaamisina.

Kolmannessa vaiheessa tuotettu aineisto muodosti lähtökohdan kuntoutuksen yhteisen osaamisen ja sote-osaamisen määrittelylle. *Soten ja*

kuntoutuksen yhteinen osaaminen jaettuna, integroituna, rajatyö- ja muuna osaamisena analysoitiin selvitystyön tekijöiden toimesta seuraavalla tavalla: Aineisto ryhmiteltiin ensin sisällön mukaan jaettuun, integroivaan ja rajatyö osaamiseen. Tämän jälkeen sisällölle annettiin sitä kuvaava nimi lihavoituna. Näistä muodostui sote-osaamisen ja kuntoutuksen yhteisen osaamisen jäsenitys. Analyysissä ei pyritty määrittämään osaamissisältöä vaan tunnistamaan kuntoutuksen yhteiset osaamiset ja sote-osaamiset.

Viidennessä vaiheessa selvitystyön tekijät määrittelivät kuntoutuksen yhteisten osaamisten keskinäiset suhteet.

Edellisessä vaiheessa tuotettujen *kuntoutuksen yhteisten osaamisten suhdetta toisiinsa* tutkittiin numeroimalla osaamiset (1–9). Tämän jälkeen jokaista osaamista tarkasteltiin suhteessa muihin osaamisiin, sillä osaamiset synnyttävät toteutuessaan myös muuta osaamista ja tietyn osaamisen edellytyksenä on muita osaamisia. Ensiksi tarkasteltiin, mitkä kahdeksasta osaamisesta vaativat esimerkiksi kuntoutuja arjessaan -osaamisen ymmärtämistä, ja toiseksi, mitä muita sellaisia osaamistarpeita tämä synnyttää, joista muut osaamiset hyötyvät (vrt. Kangasniemi ym. 2018).

Kuudennessa vaiheessa arvioitiin kuntoutuksen yhteisten osaamisten ja sote-osaamisten tärkeyttä.

Osteopatian, fysioterapian ja toimintaterapian tutkinnon edustajat (N=3) arvioivat asteikolla 0–5 (0=ei tärkeä, 5=erittäin tärkeä) sote-osaamisten ja kuntoutuksen yhteisten osaamisten tärkeyttä tulevaisuudessa. Tulokset koottiin taulukkoon (liite 5).

Seitsemännessä vaiheessa selvitettiin kuntoutuksen yhteisten osaamisten kytkeytymistä kuntoutuksen yhteiseen orientaatioperustaan.

Kuntoutuksen yhteisiä osaamisia selvitystyön tekijät vertasivat kuntoutusalan yhteisen orientaatioperustan osa-alueisiin. Vertailun avulla tutkittiin sitä, linkittyvätkö kuntoutuksen yhteiset osaamiset kuntoutuksen orientaatioperustaan, ja mitä muutostarpeita selvitystyön perusteella orientaatioperusta vaatii. Tulokset esitetään kuviossa 2.

Kahdeksannessa vaiheessa hyödynnettiin kuntoutuksen yhteistä orientaatioperustaa kuntoutuksen opintojen ja Metropolian moniammatillisen yhteistoiminnan kehittämisessä.

Valtakunnalliseen CampusOnline-tarjontaan tuotettiin Kuntoutuminen monialaisena yhteistoimintana -opintojakso (5 op), jonka suunnittelussa ja toteutuksessa hyödynnettiin kuntoutuksen yhteistä orientaatioperustaa.

Metropolian Hyvinvointi- ja terveystylässä (HyMy-kylä) kehitetään eri tutkinnot integroivaa moniammatillisen yhteistoiminnan ajattelu- ja toimintatapaa, jossa virikkeenä käytetään kuntoutuksen yhteistä orientaatioperustaa.

Kuntoutuksen tutkinnot hyödyntävät kuntoutuksen yhteistä orientaatioperustaa ja yhteisiä osaamisia uudistaessaan opetussuunnitelmiaan vuoden 2020–2021 aikana.

Yhdeksännessä vaiheessa tarkasteltiin kuntoutuksen yhteisiä osaamisia ammattikorkeakoulujen kuntoutuksen profileissa.

Ammattikorkeakoulut tuottivat kuntoutuksen profilinsa OSKUssa syksyllä 2018, ja ne päivitettiin loppuvuodesta 2019 (liite 6).

Selvitystyön tekijät vertasivat kuntoutuksen yhteisiä osaamisia ammattikorkeakoulujen kuntoutuksen profileihin. Tällä haettiin tietoa ammattikorkeakoulujen osaamisvahvuuksista tuottaen kuntoutuksen yhteisiä opintoja. Vertailua varten kuntoutuksen yhteiset osaamiset ja ammattikorkeakoulujen kuntoutuksen profiilit ristiintaulukoitiin.

6. TULOKSET

Tässä luvussa kuvataan selvitysprosessin vaiheiden 3–9 tulokset.

6.1 KUNTOUTUKSEN YHTEISET OSAAMISET JA SOTE-OSAAMISET JAOTELTUINA JAETTUUN, INTEGROIVAAN JA RAJATYÖOSAAMISEEN (VAIHE 3)

Kuntoutuksen yhteiset osaamiset on kuvattu kuntoutuksen tutkintojen näkökulmasta liitteessä 7 ja sote-osaamiset liitteessä 8. Kun osaamiset eriteltiin jaettuun, integroituun ja rajatyöosaamiseen, kuntoutuksen yhteisiä osaamisia muodostui yhdeksän ja sote-osaamisia kymmenen (taulukko 2). Kuntoutuksen tutkinnot määrittelivät kuntoutuksen yhteiseksi jaetuksi osaamiseksi kuntoutuksen kehittämisosaamisen, kuntoutujan arjen, apuvälineiden ja teknologisten ratkaisujen sekä kuntoutusjärjestelmän ja lainsäädännön tuntemisen. Integroituun osaamiseen lukeutuvat monialainen

Taulukko 2. Kuntoutuksen yhteiset osaamiset ja sote-osaamiset eriteltynä jaettuun, integroituun ja rajatyöosaamiseen.

Kuntoutuksen yhteiset osaamiset		
Jaettu osaaminen	Integroitu osaaminen	Rajatyöosaaminen
<ul style="list-style-type: none"> Kuntoutuja arjessaan Kuntoutuksen järjestäminen Asiakaslähtöinen teknologia ja apuvälineet Kuntoutuksen kehittämisosaaminen Kuntoutusjärjestelmä ja lainsäädäntö 	<ul style="list-style-type: none"> Moniammatillinen toimintakykyosaaminen Moniammatillinen kuntoutusosaaminen 	<ul style="list-style-type: none"> Teknologisten ratkaisujen kehittäminen Toimiminen kuntoutusverkostoissa
Sote-osaamiset		
<ul style="list-style-type: none"> Ihminen arjessaan Asiakas palvelujen äärellä Teknologia ja digiosaaminen Terveysten, hyvinvoinnin ja toimintakyvyn edistämisaamiset Sote-palvelujen tuottaminen 	<ul style="list-style-type: none"> Monialainen kehittämisosaaminen Ammatillinen viestintä Kuntoutus-, hoito- ja palvelusuunnitelma osaaminen 	<ul style="list-style-type: none"> Moniasiantuntijuutta edellyttävät asiakkuudet Moniammatillisen yhteistyön muodot

kuntoutusosaaminen ja moniammatillinen toimintakykyosaaminen. Kuntoutusverkostoissa toimiminen ja teknologisten ratkaisujen kehittäminen vaativat puolestaan rajatyöosaamista.

Kuntoutuksen tutkintojen näkökulmasta sote-osaamisessa jaettua osaamista on nähdä ihminen omassa arjessaan terveyttä, hyvinvointia ja toimintakykyä edistävien ja myös uudistuvien digitaalisten sote-palvelujen käyttäjänä. Integroitua osaamista sote-alalla tarvitaan kuntoutus-, hoito- ja palvelusuunnitelmien laatimisessa, ammatillisessa viestinnässä ja monialaisessa kehittämisessä. Sote-alalla moniasiantuntijuutta edellyttävät asiakkuudet ja moniammatillisen yhteistyön muodot vaativat rajatyöosaamista.

Tässä selvitystyössä ei määritelty kuntoutuksen ja sote-osaamisten sisältöjä tarkasti vaan pitäydyttiin erittelyyn luokittain, esim. moniammatillinen kehittämisosaaminen. Osaamisten sisältöjen tuottamisen tulisi toteutua ammattikorkeakoulujen yhteistyönä.

6.2 KUNTOUTUKSEN YHTEISET OSAAMISET JA SOTE-OSAAMISET YHDENTYVINÄ OSAAMISINA (VAIHE 4)

Kuntoutuksen yhteisten osaamisten ja sote-osaamisten tarkastelu toisiaan yhdentävinä osaamisina tuo esille sen, että kuntoutuksen onnistuminen edellyttää laaja-alaista yhteistyötä eri alojen ammattilaisten kesken (taulukko 3).

Kattavan ymmärryksen luominen kuntoutujan arjesta kuntoutuksen järjestämisen tueksi vaatii moniammatillisia yhteistyön muotoja. Jotta kuntoutuja saa hänelle kuuluvat palvelut, tarvitaan osaamista sote-palvelujen tuottamisesta, kuntoutusjärjestelmästä ja sitä ohjaavasta lainsäädännöstä.

Moniammatillisen yhteistyön kautta käsitys kuntoutuksesta ja moniammatillisesta toimintakykyosaamisesta laajenee, jolloin kuntoutus-, hoito- ja palvelusuunnitelmista muodostuu tavoitteellinen kokonaisuus kuntoutumiselle. Tällöin asiakas on kyetty ohjaamaan hänelle kuuluvien palvelujen äärelle. Kuntoutus tulee nähdä jaettuna eri ammattiryhmiä koskevana osaamisena ja yhteistoimintana asiakkaan kanssa hänen toimintakykynsä ylläpitämiseksi ja parantamiseksi. Lisäksi se tulee nähdä terveyden sekä hyvinvoinnin edistämisaamasta tukevana toimintana.

Teknologia- ja digiosaaminen mahdollistavat asiakaslähtöisten teknologisten ratkaisujen ja apuvälineiden kehittämisen. Toimiminen kuntoutusverkostoissa ja monialainen viestintäosaaminen tukevat moniasiantuntijuutta

edellyttävien palvelujen tuottamista niitä tarvitseville asiakkaille. Kuntoutuksen kehittämiseen tarvitaan monialaista tietoa ja monialaisia menetelmiä.

Taulukko 3. Kuntoutuksen ja sote-osaamiset yhentyvinä osaamisina.

Kuntoutuksen yhteiset osaamiset	Sote-osaamiset
Kuntoutuja arjessaan	Ihminen arjessaan
Kuntoutuksen järjestäminen	Asiakas palvelujen äärellä
Asiakaslähtöinen teknologia ja apuvälineet Teknologisten ratkaisujen kehittäminen	Teknologia ja digiosaaminen
Kuntoutuksen kehittämisosaaminen	Monialainen kehittämisosaaminen
Kuntoutusjärjestelmä ja lainsäädäntö	Sote-palvelujen tuottaminen
Moniammatillinen toimintakykyosaaminen	Terveysten, hyvinvoinnin ja toimintakyvyn edistämisaosaaminen
Moniammatillinen kuntoutusosaaminen	Moniammatillisen yhteistyön muodot Kuntoutus-, hoito- ja palvelusuunnitelmaosaaminen Ammatillinen viestintä
Toimiminen kuntoutusverkostoissa	Moniasintuntuutta edellyttävät asiakkuudet

6.3 KUNTOUTUKSEN YHTEISTEN OSAAMISTEN KESKINÄISET SUHTEET (VAIHE 5)

Kuntoutuksen yhteisten osaamisten suhteiden tarkastelulla toisiinsa muodostettiin käsitystä siitä, miten eri osaamiset ovat kytköksissä toisiinsa ja millaista osaamista kytkösten kautta on mahdollista synnyttää. Toisiaan sisällöltään lähellä olevia osaamisia ryvästettiin taulukon luettavuuden lisäämiseksi.

Osaamiset eivät ole toisistaan riippumattomia. Tietyn osaamisen toteutuminen nostaa esiin muita osaamistarpeita. Kuntoutuksen kehittämisosaamisen vahvistuessa mm. tietoisuus kuntoutujan arkeen liittyvistä osaamistarpeista lisääntyy. Toisaalta kuntoutuksen kehittämisosaaminen edellyttää kuntoutujan arkeen liittyvää osaamista. Eli kuntoutuksen kehittämisosaamisella on keskeinen rooli muiden osaamisen vahvistumisen kannalta (katso Kangasniemi ym. 2019). Osaamisten suhteiden tarkastelua voi hyödyntää koulutuksen kokonaisuuksien rakentamisessa.

Kuntoutuksen kehittämisosaamisella voidaan vahvistaa kaikkia osaamisia, mutta seuraavissa monitahoisissa osaamisissa se on erityisen tärkeää: kuntoutuja arjessaan, moniammatillinen kuntoutusosaaminen ja toimimi-

nen kuntoutusverkostoissa. Kuntoutuksen kehittämisoaamisen kehkeytyminen edellyttää laaja-alaisesti kaikkien osaamisten hallintaa, mutta kuntoutuksen luonteen vuoksi kuntoutuja arjessaan ja moniammatillisuus eri muodoissaan korostuvat.

Kun toimitaan **asiakaslähtöisen teknologian ja apuvälineiden parissa sekä kehitetään teknologisia ratkaisuja**, tarvitaan ennen kaikkea ymmärrystä kuntoutujan arjesta, kuntoutusverkostoissa olevaa laajaa moniammatillista kuntoutusosaamista ja kuntoutuksen kehittämisoaamista. Ottamalla käyttäjät mukaan kehitystyöhön saadaan aikaan kuntoutujan arkea tukevia käyttökelpoisia teknologisia ratkaisuja ja apuvälineitä mutta myös edistetään yhteistyön kautta ymmärrystä teknologian kehittämisen osaamisen vaateista.

Kuntoutuja arjessaan tuo toiminnan keskiöön ympäristössään toimivan ihmisen. Kuntoutujan arjen oikeanlainen ja oikea-aikainen tukeminen edellyttää moniammatillista kuntoutusosaamista, kuntoutuksen järjestämisoaamista sekä kuntoutusjärjestelmän ja lainsäädännön tuntemusta. Nämä osaamiset samoin kuin moniammatillinen toimintakykyosaaminen vahvistuvat kuntoutusverkostoissa, joissa eri alan asiantuntijat suunnittelevat kuntouttavaa arkea yhdessä kuntoutujan kanssa hänen omista lähtökohdista ja oikeuksista käsin.

Moniammatillinen kuntoutusosaaminen tarvitsee tuekseen näkemyksen kuntoutuksen eri teorioista, hyvistä kuntoutuskäytännöistä ja kuntoutussuunnittelusta sekä asiakkaan arjesta. Moniammatillisen kuntoutusosaamisen avulla tuetaan kuntoutujaa arjessaan monipuolisesti ja tiedostetaan moniammatillinen toimintakykyosaamisen tarpeellisuus kuntoutuksen suunnittelussa ja toteutuksessa.

Toimiminen kuntoutuksen verkostoissa puolestaan laajentaa kuntoutuksen ammattilaisten käsitystä erilaisten kuntoutujien arkeen liittyvistä asioista ja sitä kautta asiakasymmärrystä. Kuntoutuksen kehittämisoaamisen tuloksena syntyvä tieto ja kuntoutuksen verkostomaisen rakentumisen sekä eri toimijoiden yhteistyön ymmärtäminen luovat edellytyksiä ja tietopohjaa kuntoutusverkoston kuntoutujalähtöiselle toiminnalle ja palvelujen kehittämislle.

Moniammatillisen toimintakykyosaamisen syntyminen ja sen hyödynttäminen kuntoutuksessa edellyttää erilaisten kuntoutujien arjen vaatimusten tunnistamista. Moniammatillisen kuntoutusosaamisen merkityksen oivahtamisen seurauksena kyetään entistä tietoisemmin esimerkiksi hyö-

dyntämään geneerisiä toimintakyvyn arviointimenetelmiä ja kuntoutuja otetaan paremmin mukaan kuntoutumistavoitteiden laatimisprosessiin. Kuntoutuksen järjestäminen edellyttää myös kuntoutusjärjestelmän ja lainsäädännön tuntemista, joka syntyy kuntoutusverkostojen monialaisen asiantuntemuksen kautta.

Kuntoutujan arkea tukevan ja asiakasymmärrykseen pohjautuvan tavoitteellisen ja oikea-aikaisen **kuntoutuksen järjestämistä** edesauttaa toimiminen kuntoutusverkostoissa ja moniammatillisen kuntoutusosaamisen hyödyntäminen. Asiakaslähtöisellä teknologialla ja apuvälineillä sekä erilaisten teknologisten ratkaisujen kehittämisellä voidaan parantaa esimerkiksi kuntoutuspalvelujen saavutettavuutta ja kuntoutujan omatoimista harjoittelua.

Kuntoutujan arjen vaatimusten tunteminen ja moniammatillisen kuntoutusosaamisen hyödyntäminen taas luovat paremmat edellytykset kuntoutumispalveluiden saamiselle **kuntoutusjärjestelmän ja lainsäädännön kautta**. Kuntoutujan oikeuksien ja hänelle kuuluvien palvelujen sekä kuntoutuspalveluja tuottavien tahojen tunteminen tuo näkyväksi moniammatillisen kuntoutusosaamisen tarpeellisuuden ja kuntoutusverkostojen yhteistyön tärkeyden.

Osaamisten välisten suhteiden lukumääräinen tarkastelu mahdollistaa kunkin osaamisen asemoimisen suhteessa toisiinsa ja tietyn osaamisen keskeisyyden kuntoutuksessa. Kuntoutuksen yhteisistä osaamisista (9) eniten sidoksia toisiinsa on moniammatillisella kuntoutusosaamisella, toimimisella kuntoutusverkostoissa ja kuntoutuja arjessaan -osaamisella. Sidoksella tarkoitetaan tässä yhteydessä osaamista, joka on seurausta jostakin osaamisesta tai edellytyksenä jollekin osaamiselle. Vähiten sidoksia on asiakaslähtöisen teknologian ja apuvälineiden sekä teknologian ratkaisujen kehittämisen osaamisella (taulukko 4).

Taulukko 4. Kuntoutuksen yhteisten osaamisten sidosten määrä.

Kuntoutuksen yhteiset osaamiset	Sidosten määrä
Moniammatillinen kuntoutusosaaminen	10
Toimiminen kuntoutusverkostoissa	9
Kuntoutuja arjessaan	9
Kuntoutuksen järjestäminen	6
Kuntoutuksen kehittämisosaaminen	5
Kuntoutusjärjestelmä ja lainsäädäntö	4
Moniammatillinen toimintakykyosaaminen	3
Asiakaslähtöinen teknologia ja apuvälineet	1
Teknologisten ratkaisujen kehittäminen	1

6.4 KUNTOUTUKSEN YHTEISTEN OSAAMISTEN JA SOTE-OSAAMISTEN TÄRKEYS (VAIHE 6)

Kuntoutuksen asiantuntijat pitivät erittäin tärkeänä yhteistä sote-alan osaamista koskien asiakasta palvelujen äärellä (5,00). Hyvin tärkeänä pidettiin terveyden, hyvinvoinnin ja toimintakyvyn edistämisosaaamista (4,33), kuntoutus-, hoito- ja palvelusuunnitelmaosaamista (4,33), moniammatillisen yhteistyön muotoja (4,33) ja ihmistä arjessaan (4,00). Vähiten tärkeänä pidettiin sote-palvelujen tuottamista (2,66) (taulukko 5).

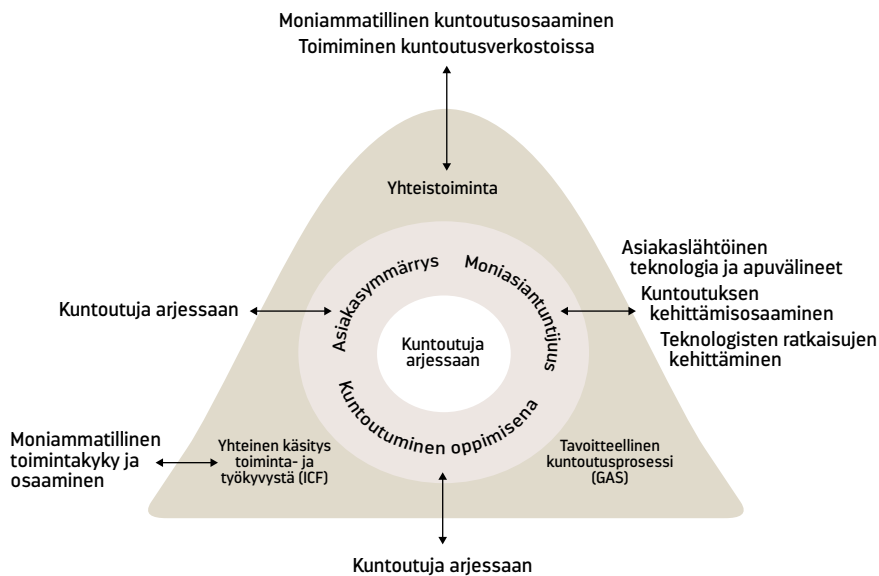
Hyvin tärkeäksi yhteiseksi osaamisena kuntoutusalalla koettiin kuntoutuja arjessaan (4,66), kuntoutuksen järjestäminen (4,33), asiakaslähtöinen teknologia ja apuvälineet (4,33), moniammatillinen toimintakykyosaaminen (4,33), kuntoutuksen kehittämisosaaminen (4,00) ja toimiminen kuntoutusverkostoissa (4,00). Kuntoutusjärjestelmä ja lainsäädäntö (3,33) -osaaminen koettiin tärkeydeltään vähäisimpänä (taulukko 5).

Taulukko 5. Sote-osaamisen ja kuntoutuksen yhteisten osaamisten tärkeys. Tulokset on esitetty keskiarvoina asteikolla 0=ei tärkeä – 5=erittäin tärkeä.

	Sote-osaaminen	Kuntoutuksen yhteinen osaaminen
Jaettu osaaminen	Asiakas palvelujen äärellä 5,00 Terveyden,hyvinvoinnin ja toimintakyvyn edistämisosaaaminen 4,33 Ihminen arjessaan 4,00 Teknologia ja digiosaaminen 3,66 Sote-palvelujen tuottaminen 2,66	Kuntoutuja arjessaan 4,66 Kuntoutuksen järjestäminen 4,33 Asiakaslähtöinen teknologia ja apuvälineet 4,33 Kuntoutuksen kehittämisosaaminen 4,00 Kuntoutusjärjestelmä ja lainsäädäntö 3,33
Integroiva osaaminen	Kuntoutus-, hoito- ja palvelusuunnitelmaosaaminen 4,33 Monialainen kehittämisosaaminen 3,66 Ammatillinen viestintä 3,33	Moniammatillinen toimintakykyosaaminen 4,33 Moniammatillinen kuntoutusosaaminen 3,66
Rajatyö osaaminen	Moniammatillisen yhteistyön muodot 4,33 Moniasiantuntijuutta edellyttävät asiakkuudet 3,00	Toimiminen kuntoutusverkostoissa 4,00 Teknologisten ratkaisujen kehittäminen 3,66

6.5 KUNTOUTUKSEN YHTEISTEN OSAAMISTEN KYTKEYTYMINEN KUNTOUTUKSEN YHTEISEEN ORIENTAATIOOPERUSTAAN (VAIHE 7)

Kun kuntoutuksen yhteisiä osaamisia tarkastellaan suhteessa kuntoutuksen yhteiseen orientaatiooperustaan (kuvio 2) voidaan todeta, että **asiakasymmärrys** on kaiken kuntoutustoiminnan keskiössä. Asiakasymmärrys syntyy monipuolisesta tiedosta kuntoutujan arjesta, toimintakyvystä ja tarpeista, joita hyödynnetään kuntoutuksen suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa.

Kuvio 2. Kuntoutuksen yhteisten osaamisten kytkeytyminen kuntoutuksen yhteiseen orientaatiooperustaan.

Asiakaslähtöinen teknologia ja apuvälineet, kuntoutuksen kehittämisosaaminen ja teknologisten ratkaisujen kehittäminen vaativat moniasiantuntijuutta, jotta kehittämistoiminnan tuloksena syntyy käyttäjälähtöisiä ja asiakkaalle käyttökelpoisia tuotteita ja palveluja. **Moniasiantuntijuus** edellyttää kuntoutusalan ammattilaisten ja muiden toimijoiden avointa, tasavertaista ja suunnitelmallista toimintaa sekä vastuullista työn sekä tehtävien jakoa.

Kuntoutujan arjen tukeminen on vastavuoroinen oppimisprosessi, joka koskettaa kuntoutujaa ja hänen läheisiään sekä kuntoutuksen ammattilaisia ja jossa eri osapuolet oppivat toisiltaan. **Kuntoutumisen mieltäminen**

oppimisena luo ennen kaikkea mahdollisuudet tavoitteelliselle kuntoutusprosessille ja yhteistoiminnalle, sillä uudesta elämäntilanteesta ja arjen askareista selviytyminen on yksilöllistä vaatien aikaa ja tukea.

Moniammatillinen kuntoutusosaaminen ja toimiminen kuntoutusverkostoissa luovat pohjaa **yhteistoiminnalle**, jossa kuntoutuja ja kuntoutuksen ammattilainen yhteisen harkinnan ja toiminnan kautta ratkaisevat kuntoutujan toimintaan liittyvää ongelmaa ja voimavaroja mielekkäällä ja tarkoituksenmukaisella tavalla. Kuntoutuja on toiminnan keskiössä, ja hänet nähdään aktiivisena oman elämänsä asiantuntijana ja tasavertaisena toimijana.

Moniammatillinen toimintakykyosaaminen rakentaa yhteistä ja kokonaisvaltaista ymmärrystä kuntoutujan **toiminta- ja työkyvystä** ja siitä, miten se on kytköksissä hänen arkeensa. Toimintakyvyssä on kyse ihmisen edellytyksistä selviytyä hänelle itselleen merkityksellisistä ja välttämättömistä jokapäiväisen elämän toiminnoista siinä ympäristössä, jossa hän elää. Työkyky muodostuu ihmisen fyysisten ja psyykkisten voimavarojen ja työn välisestä yhteensopivuudesta sekä tasapainosta.

Kuntoutusjärjestelmä- ja lainsäädäntöosaaminen kytkeytyy kuntoutuksen järjestämisosaamiseen ja on edellytyksenä tavoitteellisen kuntoutusprosessin suunnittelulle ja toteuttamiselle. **Tavoitteellisella kuntoutusprosessilla** tarkoitetaan suunnitelmallista ja pitkäjänteisestä yhteistyöstä, jossa kuntoutujan näkökulma tulee osaksi kuntoutusprosessia. Kuntoutujan aktiivinen rooli tavoitteiden asettamisessa ja niiden toteutumisen seurannassa mahdollistaa kuntoutumista edistävien toimenpiteiden kytkeytymisen osaksi arkea.

Tämän selvitystyön perusteella orientaatioperustaa tulisi arvioida seuraavan kysymyksen kautta: Vahvistavatko kuntoutuksen yhteisessä orientaatioperustassa käytetyt käsitteet riittävästi osaamista kuntoutujan parhaaksi hänen omassa arjessaan?

6.6 SELVITYSTYÖN TULOSTEN HYÖDYNTÄMINEN KUNTOUTUKSEN OPINNOISSA JA MONIALAISESSA YHTEISTYÖSSÄ (VAIHE 8)

Kuntoutuksen tutkintojen opettajat jalostivat Metropoliasissa toteutettavaa opintoa, Kuntoutuminen monialaisena yhteistoimintana (5 op), opiskeltavaksi valtakunnallisessa CampusOnlinessa. Kehittämistyössään he hyödynsivät kuntoutuksen yhteistä orientaatioperustaa.

Opiskelijoiden kokemaa hyötyä kartoitettiin ensimmäisen opintojaksoteutuksen jälkeen. Opiskelijat arvioivat opintojakson hyödylliseksi kokonaisuudeksi osana opintojaan.

Selvitystyön tuloksia ja kuntoutuksen yhteistä orientaatioperustaa hyödynnetään myös Metropolian HyMy-kylässä esimerkiksi sote-alan eri tutkintojen asiakaslähtöisen työtavan, moniammatillisen yhteistoiminnan ja osaamisen kehittämisessä.

6.7 KUNTOUTUKSEN YHTEISTEN OSAAMISTEN JA AMMATTIKORKEAKOULUJEN KUNTOUTUKSEN PROFIILIENTEN YHTEYS (VAIHE 9)

Verrattaessa valtakunnallisessa kuntoutuksen osaamiskeskittymässä mukana olevien 15 ammattikorkeakoulun kuntoutuksen osaamisprofileja kuntoutuksen yhteisiin osaamisiin (taulukko 6) huomataan, että ammattikorkeakouluilla on vahvaa ja monialaista kuntoutusalan osaamista sekä tahtotila kehittää kuntoutusalan osaamista tulevaisuuden osaamistarpeiden suunnassa, mikä mahdollistaisi kuntoutuksen yhteisen opintotarjonnan tuottamisen.

Taulukko 6. Kuntoutuksen yhteiset osaamiset ja ammattikorkeakoulujen kuntoutuksen profiilien yhteys.

Kuntoutuksen yhteiset osaamiset	Kuntoutuksen yhteinen osaaminen näkyy ammattikorkeakoulun osaamisprofiilissa
Kuntoutuksen järjestäminen	Turku AMK, Savonia AMK, Karelia AMK, Satakunnan AMK, Lahden AMK, Saimaan AMK, Laurea AMK, Oulu AMK, Tampere AMK, Arcada (10)
Asiakaslähtöinen teknologia ja apuvälineet	JAMK, Turku AMK, Savonia AMK, Lahden AMK, Laurea AMK, Oulu AMK, Tampere AMK, XAMK, Lapin AMK (9)
Moniammatillinen toimintakykyosaaminen	JAMK, Turku AMK, Satakunnan AMK, Saimaan AMK, Lahden AMK, Tampere AMK, XAMK, Seinäjoen AMK, Lapin AMK (9)
Kuntoutuksen kehittämisosaaminen	Metropolia AMK, Karelia AMK, Laurea AMK, Seinäjoki AMK (4)
Teknologisten ratkaisujen kehittäminen	JAMK, Turku AMK, Savonia AMK (3)
Kuntoutuja arjessaan	JAMK, Satakunnan AMK (2)
Toimiminen kuntoutusverkostoissa	Metropolia AMK, XAMK (2)
Kuntoutusjärjestelmä ja lainsäädäntö	Arcada (1)
Moniammatillinen kuntoutusosaaminen	Karelia AMK (1)

Kuntoutuksen järjestämiseen liittyvä osaaminen nousee ammattikorkeakoulujen profileissa eniten esiin asiakaslähtöisen teknologian ja apuvälineiden osaamisen sekä moniammatillisen toimintakykyosaamisen rinnalla. Vähiten profileissa näkyvät kuntoutusjärjestelmä ja lainsäädäntöosaaminen sekä moniammatillinen kuntoutusosaaminen.

6.8 EHDOTUS KUNTOUTUSOSAAMISEN OPINTOTARJONNAKSI

Tämän selvitystyön tuloksena löydettiin yhdeksän kuntoutuksen tutkinnoille yhteistä osaamista. Yhteiset osaamiset on tunnistettavissa myös eri ammattikorkeakoulujen kuntoutuksen profileista (taulukko 6). Nämä molemmat luovat ammattikorkeakoulujen kuntoutuksen tutkinnoille hyvän lähtökohdan tuottaa yhteistä kuntoutuksen verkko-opintotarjontaa.

Opintotarjonnassa on otettava huomioon niin koulutukseen hakeutumassa olevat opiskelijat kuin jo eri koulutusasteilla opiskelevat opiskelijat. Keskeistä on myös se, että opinnot voidaan hyväksilukea osaksi erilaisia ja eritasoisia tutkintoja. Kuntoutusalan opinnot voivat toimia ammattikorkeakouluun hakeutuville opiskelijoille eri ammatteihin tutustumisen “kurkistuskursseina”. AMK-opiskelijoille opinnot voivat olla tutkintoon kuuluvia opintoja tai valinnaisia opintoja. Toiselle asteen ja yliopiston opiskelijoille verkko-opinnot tarjoavat mahdollisuuden täydentää omia opintoja.

Jotta opinnot soveltuisivat mahdollisimman laajalle opiskelijajoukolle, on verkko-opinnot suunniteltava niin, että ne mahdollistavat vaatimustasoltaan eri tasoiset ja laajuiset opintosuoritukset. Opintojen suunnittelussa ja tarjonnan tuottamisessa ohjaavina periaatteina ovat jatkuva oppiminen ja joustavat opiskelumuodot. Tulevaisuudessa keskeistä on tarkastella ja suunnata opintotarjontaa myös muille sote-toimijoille ja kaikille niille, jotka hyötyvät kuntoutusosaamisesta, kuten puheterapeuteille ja lääkäreille.

7. JOHTOPÄÄTÖKSET

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisussa *Jatkuvan oppimisen kehittäminen* (2019) todetaan, että ”toimintaympäristön muutoksella, teknologian kehityksellä ja työn murroksella on laaja-alaisia vaikutuksia koko jatkuvan oppimisen ketjuun ja prosessiin”. Osaamisen kehittämistä ei nähdä yksittäisenä oppijan tai koulutusorganisaation ponnistuksena vaan vastavuoroisena jatkuvana prosessina työelämän kanssa, jossa osaaminen uudistaa työelämää ja työelämä osaamista. Oppimista tapahtuu myös irrallaan koulutusjärjestelmästä, jolloin keskeiseksi muodostuu oppimisen näkyväksi tekeminen ja hyödyntäminen entistä paremmin.

Jatkovaa oppimista mahdollistava vuorovaikutuksen toimintamalli kuntoutuksen alalla edellyttää myös kuntoutujan osallistumista jollakin tavalla kuntoutuksen ammattilaisten osaamistarpeiden määrittelyyn (Kangasniemi ym. 2018). Tämä tuo esille kuntoutujien ja kuntoutumisen yksilöllisen ainutlaatuisuuden. Kuntoutusalan yksiköiden jatkuvan oppimisen rakenteiden ja toimintatapojen johtamisen fokuksessa voisi olla määrätietoisemmin sekä kuntoutusta että kuntoutumista, jolloin yhdessä oppimisen kohteena kuntoutuksen toteuttamisen lisäksi olisi kuntoutujan arjessa tapahtuva kuntoutuminen.

Kuntoutusalan kannalta – kun lähtökohtana on kuntoutuminen – on merkityksellistä huomioida hallitusohjelman (Valtioneuvosto 2019) kohdat, joissa todetaan, että hyvä yhteiskunta on yhdessä tekemistä, vuorovaikutusta, osallisuutta ja yhdenvertaisuutta. Tämä tarkoittaa myös kuntoutujien ja läheisten sekä sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöiden yhteistyön uudistamista niin, että yhteistyötä tehdään laajemmin ja tiiviimmin.

Metropoliassa toteutetussa selvitystyössä sotien uudistamiseen, teknologian kehitykseen ja työn murrokseen liittyvää osaamista lähestyttiin kuntoutujan parhaaksi -lähtökohdasta. Koska kehittämistyöhön eivät osallistuneet kuntoutujat, kuntoutujan paras pidettiin tarkastelun keskiössä opettajakunnan oman alansa käytännöllisen ja teoreettisen tiedon avulla. Kuntoutumisen näkökulmasta kuntoutus voidaan määritellä ammattilaisten tekemänä työnä, joka mahdollistaa kuntoutumista eli yksilön ja ympäristön välistä muutos- ja oppimisprosessia, jonka tavoitteena on toimin-

takyvyn edistäminen. Kuntoutus on luonteeltaan monialaista toimintaa, jonka tavoitteena on auttaa kuntoutujaa hallitsemaan elämäntilannettaan. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2002.)

Kuntoutuksessa keskeisenä tavoitteena on työ- ja toimintakykyisyys arjessa. Kuntoutujan elämäntilanteen hahmottaminen edellyttää usein kuntoutusalan ammattilaisten yhteistyön lisäksi muiden alojen esim. sote-alan ammattilaisten kanssa tehtävää yhteistyötä. Tässä selvitystyössä kuntoutujan parhaaksi -lähtökohta ilmensi hallitusohjelman (Valtioneuvosto, 2019) peräänkuuluttamia toimintatapoja: palvelut tuotetaan lähellä ihmistä, palvelut viedään kotiin etäpalveluna, palvelut sovitetaan yhteen eheäksi kokonaisuudeksi ja yhteistyö kuntoutujan, läheisten ja ammattiryhmien välillä on saumatonta. Selvitystyön lähtökohtana oli kuntoutuksen eri tutkintojen yhdessä luoma orientaatioperusta (kuvio 1).

Opetushallituksen osaamisen ennakointifoorumin (Opetushallitus 2019) mukaan terveysalan kasvavat osaamistarpeet liittyvät yleiseen osaamiseen, työelämätaitoihin ja perusdigitaalisiin. Mielenkiintoisesti Metropoliasa toteutetussa selvitystyössä on tunnistettavissa samoja osaamisia kuin ennakointifoorumin yleisen osaamisen ja työelämäosaamisen osaamistarpeissa, mutta ei ollenkaan perusdigitaalisiin liittyvää osaamista. Toisaalta soten kehittämisessä yksi selkeästi tunnistettu kehittämistarve koskee kotiin vietäviä palveluja, ja sen toteuttamiseksi on kehitettävä mm. digitaaliseen perustuvaa kotikuntoutus- ja etäkuntoutusosaamista. Ennakointifoorumin terveysalan tärkeimmät osaamistarpeet ovat suurelta osin samansuuntaisia kuin tässä selvitystyössä kuvatut osaamiset. Kuntoutuksen kouluttajien on hyvä yhdessä pohtia, miten esim. monikulttuurisuus- ja suvaitsevaisuusosaamisen ja tunneälykkyuden tulisi näkyä kuntoutusosaamisen keskiössä ja kuntoutujan arjessa.

Optimoitu sote-ammattilaisten koulutus- ja osaamisuudistus -julkaisussa (Kangasniemi ym. 2018) kuvataan, mitä osaamistarpeita sote-uudistus synnyttää. Ammatin substanssiosaamisen lisäksi ammatillaiset tarvitsevat geneeristä osaamista, mikä sisältää asiakastyöosaamisen, palvelun ja työn kehittämisosaamisen sekä työntekijyyden ja yhteistoiminnan muutososaamisen. Metropoliasa tunnistetut osaamiset ovat yhteneviä Kangasniemen ym. (2018) kuvaamien asiakastyöosaamisten kanssa. Palvelun ja työn kehittämisosaamisen sisältöjen osalta on tarpeen selvittää, missä määrin seuraavat osaamistarpeet on huomioitava kuntoutuksen yhteisissä osaamisissa: robotiikka ja digitalisaatio, vaikuttavuus-, kustannus- ja laatu-tietoisuus, kestävä kehitys mukainen ympäristöosaaminen ja viestintäosaaminen. Työntekijyysosaamiseen kuuluvia osaamisia ei tun-

nistettu selvitystyössä, mutta yhteistoiminnan muutososaaminen ilmeni monialaisena yhteistoimintana. Huomion arvoista on myös todeta, että hallitusohjelman (Valtioneuvosto 2019) peräänkuuluttamia vaikuttavuuden ja tuottavuuden lisäämistä ja palveluiden kustannusten nousun hillintää koskevia osaamisasia ei noussut esille kuntoutuksen yhteisissä osaamisissa.

Metropolian selvitystyön tuloksissa korostuu kuntoutujanäkökulma, ja selvitystyössä on tuotettu tietoa yhteisestä kuntoutus- ja sote-osaamisesta kuntoutuksen ja kuntoutumisen näkökulmasta. Selvitystyön tueksi tunnistettiin tarve yhteiselle orientaatioperustalle (kuvio 1), jolloin vältymme ammattien eriytymiseltä yhteisen kohteen – kuntoutuja arjessaan – äärellä. Kuntoutuksen ja sote-ammattilaisten toiminnan ja palvelujen näkökulmasta eriytymistä estä ja integraatiota edisti myös osaamisen erittely jaettuun, integroivaan ja rajatyöosaamiseen (taulukko 2). Osaamisen erittelyllä tavoiteltiin kuntoutuksen ja sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöiden työnjaon jäsentämistä niin, että on mahdollista kuvata yksityiskohtaisemmin, miten tehtäviä jaetaan yhä laajemmin eri ammattiryhmien kesken muuttuvassa sosiaali- ja terveydenhuollon kentässä. Tavoitteena on, että työnjaon ja verkostojen yhteistoiminnan kehittäminen takaa kuntoutumisen eheän jatkuvuuden ja vaikuttavuuden kuntoutujan parhaaksi. Kuntoutumisessa kuntoutujan hyvän toteutuminen edellyttää koulutuksen uudistamista yhteistyössä kuntoutujan ja sote-alan eri toimijoiden kanssa.

Kuntoutuksen ja kuntoutumisen tueksi tarvitaan kattavasti tietoa kuntoutujan arjesta. Tämä vaatii tiivistä yhteistyötä kuntoutujan kanssa ja moniammatillisten yhteistyön muotojen kehittämistä. Kuntoutumista edistävien ja tuloksellisten toimien muotoilemiseksi tarvitaan osaamista sote-palvelujen tuottamisesta, kuntoutusjärjestelmästä ja sitä ohjaavasta lainsäädännöstä. Kuntoutuksen tuloksellisuuden arviointiin tarvitaan kuntoutujan näkökulmaa tavoitteiden asettamisessa sekä niiden saavuttamisen arvioinnissa. Kuntoutujan osallisuus on tärkeää myös yksilöllisen kuntoutumisen ja yhteistoiminnan rakentumisessa ja arvioinnissa. Ammatillisen yhteistyön kautta käsitys kuntoutuksesta, kuntoutumisesta ja moniammatillisesta toimintakykyosaamisesta laajenee, jolloin kuntoutus-, hoito- ja palvelusuunnitelmista parhaimmillaan muodostuu ehyt kokonaisuus kuntoutujan arkeen.

Kangasniemen ym. (2018) julkaisussa kuvataan laajaan aineistoon perustuen soten geneeriset eli kaikkia soten ammattiryhmiä koskevat osaamistarpeet: asiakastyöosaaminen, palveluiden ja työn kehittämisosaaminen

sekä työntekijyyden ja yhteiskunnan muutososaaminen. SOTETIE-hankkeessa (SOTETIE n.d.) käytettiin Kangasniemen ym. (2018) määrittelyjä geneeristen osaamisten sisältöjen yksityiskohtaisiin kuvauksiin. Kuntoutuksen koulutuksen järjestäjien on hyvä arvioida, missä määrin Kangasniemen ym. (2018) ja SOTETIE-hankkeen toimintatapoja voi hyödyntää kuntoutuksen yhteisten osaamisten yksityiskohtaisessa kuvaamisessa.

8. SUOSITUKSET TOIMENPITEIKSI

Tämän selvitystyön tavoitteena oli:

- Vahvistaa kuntoutujan ja kuntoutumisen asemaa laaja-alaisesti.
- Määrittää kuntoutusalan yhteistä osaamista.
- Kytkeä kuntoutusalan yhteinen osaaminen sosiaali- ja terveysalan osaamiseen.
- Tuottaa ehdotus kuntoutusalan yhteisestä opintotarjonnasta.
- Esittää kuntoutuksen osaamisen uudistamisen keinoja ja suosituksia.

Kuntoutusalan osaamisen uudistamisprosessin – osaamista kuntoutukseen asiakkaan parhaaksi – tuloksena syntyi näkemys kuntoutuksen yhteisestä osaamistarpeesta ja sen yhteydestä sosiaali- ja terveysalan geneeriseen osaamiseen (taulukot 2 ja 3). Kuntoutusalan yhteisen osaamisen kautta on mahdollista nostaa esiin kuntoutusalan tulevaisuuden tutkimus- ja kehittämistarpeita sekä rakentaa yhteisiä opintokokonaisuuksia ammattikorkeakoulujen kuntoutusalan tutkinnoille hyödyntämällä eri ammattikorkeakoulujen vahvaa asiantuntijuutta osaamisen tuottajana.

Tämän selvitystyön tuloksena syntyi neljä toimenpidesuosituksia (taulukko 7), joilla vahvistetaan kuntoutuksen osaamista asiakkaan parhaaksi ja kuntoutuksen koulutuksen uudistamista.

Toimenpidesuositus 1. Tunne kuntoutujan arki – vahvistetaan kuntoutuksen kouluttajien kuntoutuja arjessaan -osaamista.

Kuntoutuja arjessaan -osaamisen vahvistaminen edellyttää yhteisen ymmärryksen rakentamista eri sote-toimijoiden näkökulmasta, jotta kuntoutuminen ilmenee merkityksellisenä itsen ja ympäristön välisenä muutosprosessina. Tämä on tärkeää erityisesti hauraassa tai vaativassa elämäntilanteessa olevien kuntoutumisen tukemisessa. Kuntoutumisen muutosprosessissa kuntoutujan läheisten ja verkostojen hyödyntäminen on oleellista kuntoutuspalveluissa, ja tässä toimintakyvyn laaja-alainen osaaminen sote-alalla on eduksi kuntoutujille.

Taulukko 7. Toimenpidesuosituksat.

Tunne kuntoutuja arki Vahvistetaan kuntoutuja arjessaan -osaamista	Tämä edellyttää yhteisen ymmärryksen rakentamista kuntoutuja arjesta yhdessä kuntoutuja ja eri sote-toimijoiden kesken. Kuntoutuminen tulee nähdä merkityksellisenä itsen ja ympäristön välisenä muutosprosessina. Kuntoutuspalveluissa oleellista on laaja-alainen toimintakykyosaaminen sote-alalla.
Rakenna kumppanuutta Kehitetään osaamista eri toimijoiden yhteistyönä	Tämä edellyttää siirtymää yksittäisten ammattiryhmien kuntoutumista tukevasta osaamisesta työyhteisön ja verkostojen monialaisen osaamisen hyödyntämiseen. Vaikuttavien kuntoutuspalveluiden tuottamisen näkökulmasta myös kuntoutujien osallistaminen koulutuksen suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin on tärkeää.
Vahvista yhteistä ymmärrystä Tuetaan kuntoutuksen orientaatioperustan rakentamista	Tämä edellyttää monialaista kehittämis yhteistyötä eri koulutusalojen ja -tasojen, eri alojen toimijoiden sekä kuntoutujien kanssa. Orientaatioperustan rakentamisessa tarvitaan niin valtakunnallista, alueellista kuin paikallista kehittämis yhteistyötä. Orientaatioperustan on kyettävä ”selättämään” valtakunnalliset ja alueelliset toimintaympäristöjen muutoksista syntyvät haasteet.
Tuota osaamista yhdessä Lisätään CampusOnlineen kuntoutuksen opintotarjontaa	Tämä edellyttää ammattikorkeakoulujen kuntoutuksen koulutusten osaamisprofiilien määrittämistä tulevaisuuden osaamisen näkökulmasta ja osaamisprofiilien hyödyntämistä yhteisen koulutustarjonnan tuottamiseksi. Kuntoutuksen orientaatioperusta vahvistaa yhteisen opintotarjonnan sisällön tuottamista valtakunnallisesti.

Toimenpidesuositus 2. Rakenna kumppanuutta – kehitetään kuntoutuja kanssa tehtävää yhteistyötä vahvemmin jaetun, integroidun ja rajatun osaamisen näkökulmasta.

Kuntoutujien osallistuminen koulutuksen suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin on tarpeen. Kuntoutujat ovat eri muodoin osallisia kuntoutuksen koulutuksessa, harjoituksissa ja mahdollisesti opinnäytetöissä, mutta kuntoutujien laajempi osallistuminen koulutuksen suunnittelussa ja arvioinnissa voisi olla järjestelmällistä mm. vaikuttavien ja tuottavien kuntoutuspalveluiden näkökulmasta. Kuntoutuksen koulutus on keskittynyt yksittäisten ammattiryhmien osaamiseen. Jatkossa huomio tulee kiinnittää työyhteisön monialaiseen osaamiseen ja kuntoutumista tukevaan osaamisen johtamiseen, ja tässäkin kouluttajien rajapinta kuntoutujiin on tärkeä.

Toimenpidesuositus 3. Vahvista yhteistä ymmärrystä – tuetaan kuntoutuksen kouluttajien yhteistä koulutuksen orientaatioperustan laatimisprosessia.

Valtakunnallisia, alueellisia ja paikallisia osaamisen kehittämishankkeita tarvitaan tukemaan ammattikorkeakoulujen kuntoutuksen koulutuksen järjestämistä. Valtakunnalliset ja alueelliset toimintaympäristöt ovat alttiita myös globaaleille muutoksille, ja muutokset voivat olla nopeita. Kouluttajayksikön mahdollisesti luoma kuntoutuksen koulutuksen orientaatioperusta on kokonaisuudessaan hyvä laatia herkäksi myös nopeille toimintaympäristön muutoksille.

Toimenpidesuositus 4. Tuota osaamista yhdessä – luodaan Campus-Onlineen kuntoutuksen koulutuksen opintotarjonta.

On ilmeistä, että ammattikorkeakoulujen kuntoutuksen profiilien tarkemmalla selvittämisellä voidaan tunnistaa Suomen kärkiosaajat kuhunkin tässä artikkelissa kuvattuun kuntoutuksen yhteiseen osaamiseen. On tärkeä hyödyntää laajasti kärkiosaajia, kun kehitetään tulevaisuuden osaamista koko Suomen kuntoutuksen koulutukseen. On hyvä kysyä, mitä on viisasta tuottaa yhdessä ja mikä on alueellista/paikallista erikoisosaamista yhteiskunnan osallisuuden ja yhdenvertaisuuden vahvistamiseksi.

LÄHTEET

- Autti-Rämö, I. & Salminen A.-L. 2016 a. Kuntoutuksesta kuntoutumisen käsitteeseen. Teoksessa Autti-Rämö, I. & Salminen, A.-L. (toim.): Kuntoutuminen. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim.
- Autti-Rämö, I. & Salminen A.-L. 2016 b. Kuntoutustoimenpiteiden muuttunut rooli kuntoutumisessa. Teoksessa Autti-Rämö, I. & Salminen, A.-L. (toim.): Kuntoutuminen. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim.
- Harra, T. 2014. Terapeuttinen yhteistoiminta – Asiakkaan osallistumisen mahdollistaminen toimintaterapiassa. Lapin yliopisto. Saatavana osoitteessa: https://lauda.ulapland.fi/bitstream/handle/10024/61769/Harra_Toini_ActaE_156pdfA.pdf?sequence=2. Luettu 23.4.2018.
- Hartikainen, K. 2014. Asiakasymmärrykseen perustuva voimaannuttava tulevaisuuden toimintatapa Positiassa. Metropolia Ammattikorkeakoulu. Kuntoutuksen (ylempi AMK) tutkinto-ohjelma. Saatavana osoitteessa: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/81412/Hartikainen_Kaisa.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Luettu 23.4.2018.
- Jeglinsky, I. ym. 2013. Kuntoutusprosessi kuntoutujan arvioimana. Kuntoutus 4/ 2013. Saatavana osoitteessa: https://yhteisomedia.fi/files/attachments/kuntoutus-lehden_artikkelit/2013/jeglinsky-karhula-auttiramo.pdf. Luettu 5.12.2019.
- Kangasniemi, M. ym. 2018. Optimoitu sote-ammattilaisen koulutus- ja osaamisuudistus. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 39/2018. Helsinki. Saatavana osoitteessa: <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/160883/39-2018-Optimoitu%20sote-osaaminen.pdf>. Luettu 14.2.2019.

Kuntoutuksen uudistamiskomitean ehdotukset kuntoutusjärjestelmän uudistamiseksi 2017. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2017:41. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. Saatavana osoitteesta: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-3891-5>. Luettu 4.2.2020.

Laanterä, S. & Saunders, H. (toim.) 2020. Sosiaali- ja terveystalouden ammattilaisten geneerinen osaaminen. Kirjallisuuskatsaus. Xamk Kehittää 114. Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu. Saatavana osoitteesta: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-344-253-5>. Luettu 12.3.2020.

Lönnqvist, M. 2016. Goal Attainment Scale -lomakkeen kehittäminen tavoitteiden laatimiseen ja arviointiin Kelan kuntoutuksessa. Kuntoutuksen (ylempi AMK) tutkinto-ohjelma. Helsinki: Metropolia Ammattikorkeakoulu. Saatavana osoitteesta: <http://www.theseus.fi/handle/10024/119250>. Luettu 23.4.2018.

Metropolia 2018. Kuntoutusalan tutkintojen yhteinen orientaatioperusta. Kuntoutusalan valtakunnallinen osaamiskeskittymä. Helsinki: Metropolia Ammattikorkeakoulu.

Opetushallitus 2019 a. Osaamisen ennakkointifoorumi – Osaamiskorttipakka. Saatavana osoitteesta: https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/osaamiskortit_verkkoversio_5.pdf. Luettu 20.3.2020.

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2019. Jatkuvan oppimisen kehittäminen. Työryhmän väliraportti. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2019:19. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö. Saatavana osoitteesta: http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161576/OKM_2019_19_Jatkuvan_oppimisen_kehittaminen.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Luettu 10.11.2019.

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2016. Opetus- ja kulttuuriministeriön ja Metropolia Ammattikorkeakoulun välinen sopimus kaudelle 2017–2020. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö. Saatavana osoitteesta: <https://minedu.fi/documents/1410845/3992619/Metropolia+ammattikorkeakoulu+sopimus+2017-2020>. Luettu 27.1.2020.

- Saloheimo, V. 2020. Kuntoutuksuudistus puksuttaa eteenpäin. Invalidiliiton IT-lehti 8.5.2020. Saatavana osoitteessa: <https://www.it-lehti.fi/kategoriat/kuntoutus/kuntoutuksuudistus-puksuttaa-eteenpain.html>. Luettu 19.8.2020.
- Sipari, S. & Mäkinen, E. 2012. Yhdessä rakentuva kuntoutuksosaaminen. AATOS-artikkelit 6. Helsinki: Metropolia Ammattikorkeakoulu. Saatavana osoitteessa: URN:ISBN:978-952-5797-75-6. Luettu 29.3.2020.
- Sipari, S., Mäkinen, E. & Paalasmaa, P. 2011. Yhteiskehittelyllä näkymää kuntoutuksen käytäntöihin. Kuntoutus 3. 31–39. Saatavana osoitteessa: https://yhteisomedia.fi/files/attachments/kuntoutus-lehden_artikkelit/2011/sipari-ym-hanke-esittely.pdf. Luettu 29.3.2020.
- Sipari, S., Mäkinen, E. & Paalasmaa, P. (toim.) 2014. Kuntoutettavasta kehittäjäkumppaniksi. AATOS-artikkelit 13. Helsinki: Metropolia Ammattikorkeakoulu. Saatavana osoitteessa: URN:ISBN:978-952-5797-82-4. Luettu 29.3.2020.
- Sosiaali- ja terveysministeriö 2002. Kuntoutusselonteko 2002. Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2002:6. Helsinki. Saatavana osoitteessa: https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/selonteko/Documents/vns_1+2002.pdf. Luettu 14.3.2020.
- SOTETIE-hanke 2019-2021. Sote-alan jatkuvan oppimisen tiekartta (SOTETIE) -hanke. Mikkeli: Savonia ammattikorkeakoulu. Saatavana osoitteessa: <https://blogi.savonia.fi/sotetie/yhteystiedot-ja-toimijat/>. Luettu 15.9.2020.
- TELA 2019. Työkyky. Helsinki. Saatavana osoitteessa: <https://www.tela.fi/tyokyky>. Luettu 5.12.2019.
- THL 2019. Toimintakyky. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Saatavana osoitteessa: <https://thl.fi/fi/web/toimintakyky/mita-toimintakyky-on#Toimintakyvyn%20olollisuus>. Luettu 5.12.2019.

Terveyskylä 2018. Saatavana osoitteessa: <https://www.terveyskyla.fi/kuntoutumistalo/tietoa/mit%C3%A4-on-kuntoutuminen/kuntoutuminen-on-oppimista>. Luettu 23.4.2018.

Vainoniemi, V. 2015. Moniasiantuntijuuteen perustuva toimintatapa yksilöllisten kuntoutustavoitteiden saavuttamiseksi. Kuntoutuksen (ylempi AMK) tutkinto-ohjelma. Helsinki: Metropolia Ammattikorkeakoulu. Saatavana osoitteessa: <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/99444/Vuokko%20Vainoniemi.pdf?sequence=1&isAllowed=y> . Luettu 23.4.2018.

Valtioneuvosto 2019. Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelma 10.12.2019. Valtioneuvoston julkaisuja 2019:31. Helsinki. Saatavana osoitteessa: <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/161931> Luettu 12.1.2020.

Liite 1. Kuntoutuksen tutkintojen näkemys kuntoutuksen tulevaisuuden osaamistarpeista sekä kuntoutuksen tulevaisuuden osaamistarpeista oman tutkinnon näkökulmasta.

Kuntoutuksen tutkintojen näkemys kuntoutuksen tulevaisuuden osaamistarpeista oman tutkinnon näkökulmasta.			
Geronomit	Osteopaatit	Toimintaterapeutit	Fysioterapeutit
<p>Vanhustyön ammatillisuus -opintojakso: Gerontologisen kuntoutuksen keskeiset käsitteet ja teoriat, voimavaralähtöisyys, eettinen toiminta, toimintaympäristön merkitys, asiakaslähtöisyys.</p> <p>Kuntoutuminen monialaisena yhteistoimintana: Hyvä kuntoutuskäytäntö ja kuntoutuksen suunnittelu, ICF-luokituksen perusteet, monialainen yhteistoiminta, sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenne sekä sen toimintaan vaikuttava lainsäädäntö, kuntoutuksen ajankohtaiset ilmiöt.</p> <p>Vanhuspolitiikka, palvelut ja lainsäädäntö: Kuntoutus-, hoito- ja palvelusuunnitelman rakenne ja kirjaaminen.</p> <p>Muistisairaahan ihmisen päivittäisen toimintakyvyn tukeminen: Keskeiset muistisairaahan kuntoutumisen edistämiseksi käytettävät menetelmät.</p> <p>Mielenterveys, päihdetyö ja vammaisuus vanhustyössä: Kuntouttava hoitotyö, vanhustyön hoito- ja kuntoutussuunnitelman laatiminen.</p> <p>Gerontologinen kuntoutus ja geronteknologia: Kuntouttava arki. Kuntoutumista edistävä työtapana ja sen mahdollisuudet ikäihmisen voimavarojen vahvistamisessa. Apuvälineet ja asiakaslähtöinen geronteknologia ikäihmisen arjen selviytymisen edistäjinä. Ympäristön esteettömyys, turvallisuus ja toimintakykyä edistävät ominaisuudet. Koti- ja toimintaympäristön suunnittelu ja muutostyöt.</p> <p>Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen: Projektityöskentely. Ikäihmisen terveyden, hyvinvoinnin ja toimintakyvyn edistämisen perusteet. Vanhustyössä käytettävät keskeiset toimintakyvyn arviointimenetelmät. Ehkäisevän mielenterveystyön perusteet ja psykososiaalinen tukeminen.</p>	<ul style="list-style-type: none">AsiakaslähtöisyysMoniammatillisuusTiedotusosaaminenSubstanssiin perustuva kuntoutusosaaminenToiminen työelämän rajapinnoillaTutkimus- ja kehittämisosaaminenEettisyysYrittäjyys	<p>Kaikki yhteiset aineet:</p> <ul style="list-style-type: none">kehittämis- ja tutkimustoimintaInnotlääketieteelliset aineetkuntoutuksen yhteiset opinnotopinnäytetyöviestintä: suomi, ruotsi, englantiMinno-opinnot – talon sisältöharjoittelujaksot – talon sisältö. <p>Harjoittelussa: ohjaus- ja eettis-moraalinen osaaminen ja oikeudenmukaisuuden kysymykset.</p> <p>Projekteissa: ohjausosaaminen, kuntoutusosaamisen vahvistuminen monialaisesti, viestintäosaaminen, eettinen päätöksenteko, yhteistoiminta- ja vuorovaikutusosaaminen.</p> <p>Terapiasuhteopintoissa: asiakassuhteosaaminen, vuorovaikutusosaaminen, eettiset näkökulmat ja ymmärrys asiakkaan kanssa tehtävästä yhteistoiminnasta.</p> <p>Vaikuttavuus ja arviointiosaaminen leikkaavat läpi opintojen esim. arviointiopintojaksot, terapeutin toiminta yhteisöissä, yhteiskunnassa ja kansainvälisesti.</p> <p>Apuvälineopintojakso sisältää kaikille aloille yhteisiä näkökulmia, kuten apuvälinetarpeen arviointi, apuvälineen luovutusperusteet, terveysteknologia, biomekaniikka, ergonomia.</p> <p>Ihminen ympäristöissä opinnoissa: intro ja yleinen näkökulma fyysiseen ja sosiaaliseen ympäristöön.</p> <p>ICF on toteutuksissa sillattu eri opintojaksoihin.</p> <p>Kommunikointi eri tavoin -opintojakso: erityisryhmien viestintä esim. tukiviittomat ja muut vaihtoehtoiset kommunikointikeinot.</p>	<p>Metropolian yhteiset opinnot 47–52 op</p> <ul style="list-style-type: none">Opinnäytetyö 15 opOrientoivat opinnot 5 opViestintä ja tietotekniikka 6 opKielet 6 opInnovaatio-opinnot 10 opT&K 5–10 op. <p>Yhteinen sote-osaaminen nyt OPS:ssa 10 op</p> <ul style="list-style-type: none">Yrittäjyys, johtaminen opinnotOnko kaikilla 5 opOnko sote-palikka 5 op jatkossa <p>Kuntoutuksen tutkintojen yhteinen osaaminen NYT: Kuntoutuminen monialaisena yhteistoimintana 5 op sisältäen (Huom. Sisältö suhteessa pisteisiin):</p> <ul style="list-style-type: none">Kuntoutuksen ja kuntoutumisen käsitteet, paradigmaToimintakyky (ICF)Yksilölliset tavoitteet kuntoutusta suuntaamassa, motivaatioKuntoutusjärjestelmä osaaminenKirjaaminen/Kanta. <p>Mahdollista yhteistä sisältöä fysioterapian OPS:sta</p> <ul style="list-style-type: none">Toiminnan biofyysiset/ biomedikaaliset perusteet, anatomia, fysiologia, patofysiologia, lääketieteelliset aineet, biomekaniikka ja kuormitusfysiologia,Psykologia, neuropsykologiaToimintakyvyn arviointi ja kuvaaminenYmpäristöosaaminen, esteettömyys, apuvälineetTyöterveys moniammatillisena yhteistyönä: terveydenhoitaja, ft, toim.ter, jalkaterapia yms.Monialainen soveltava liikunta, esim. apuvälinetekniikka ja ft yms.KiputeemaHengitys- ja verenkiertoelimistö

Liite 1 – jatkuu edelliseltä sivulta

Kuntoutuksen tutkintojen näkemys kuntoutuksen tulevaisuuden osaamistarpeista oman tutkinnon näkökulmasta.			
Geronomit	Osteopaatit	Toimintaterapeutit	Fysioterapeutit
<ul style="list-style-type: none"> Keskeistä kuntoutuksen monialaisuuden ja -ammattillisuuden kasvava merkitys. ICF-ymmärryksen vahvistaminen tärkeää. Kuntoutuksen näkökulmat ikäpoliittisissa strategioissa ja lainsäädännössä. Asiakaslähtöisyys kuntoutus hoito- ja palvelusuunnitelmassa. Kuntoutumisen keinot arjessa. Arkikuntoutus syrjäyttää terminä kuntouttavan hoitotyön. Geronomilla on tärkeää olla arviointiosaamista päihdetyön, vammaistyön ja mielenterveystyön alueella kuntouttavan työotteen tukena. Geronteknologia tulee muokkaamaan ikäihmisen elinympäristöä ja työntekijöiden toimintaympäristöjä. Ympäristögerontologia. Ympäristön muokkaaminen ja sen toimivuus asiakkaan näkökulmasta. Kotikuntoutus ja etäkuntoutus. Etenkin toimintakyvyn arviointi ja toimintakyvyn arviointimenetelmät (TOIMIA). Kuntoutumisen ja toimintakyvyn merkitys terveyden edistämisessä. Kehittämishankkeissa toimiminen kuntoutuksen alueella. 	<ul style="list-style-type: none"> Asiakasymmärrys ja kumppanuus Moniasiantuntijuus Ammatillinen viestintä- vuorovaikutusosaaminen Näyttöä hyödyntävä substanssin kuntoutusosaaminen Verkosto-osaaminen Ymmärrys kuntoutuksen verkostomaisesta rakentumisesta ja eri toimijoiden yhteistyöstä asiakkaan parhaaksi Osteopaattien laajeneva toimintaympäristö, jossa lähtökohtana asiakkaiden omat verkostot (esim. perusterveydenhuolto, kolmas sektori, joihin osteopaatti voi kiinnittyä tarpeen mukaan) Kyky tunnistaa substanssiosaamisen lisäksi yhdessä rakennetun asiantuntijuuden merkitys Työelämää ja alaa tukeva kehittämis- ja tutkimusosaaminen Kuntoutusalan yhteinen teoriaosaaminen Kuntoutus-, vakuutus- ja palvelujärjestelmäosaaminen Teknologia- ja digiosaaminen Yrittäjyysosaaminen. 	<p>Yhteinen kuntoutusosaaminen nähtiin muotoutuvan eri alojen toimijoiden yhteistyön tuloksena asiakasrajapinnassa, kun jokainen toimija tuo oman substanssiosaamisensa asiakkaan hyödyksi</p> <p>Oikeastaan kaikki opsin teemat ovat kaikille kuntoutusalan toimijoille yhteisiä, mutta työmenetelmät ja tavata tarttua asiaan ovat toisistaan poikkeavia.</p> <p>Mikä on oikeastaan eri alojen paradigmassa (kirjallisuudenkin pohjalta) se, mikä tekee aloista toisistaan poikkeavia? Vai onko se nimenomaan niin, että paradigmat ovat melko samanlaisia ja käytännön mallit, lähestymistavat ja työvälineet ovat erilaisia?</p> <p>Loppuopinnoissa voisi olla opintojaksoja, joiden sisältö melko yleinen (ja kuntoutuksen yhteistä työelämäosaamista) ja tulevaisuuden työelämätaitoihin tähtäävää. Tällaisia teemoja voisivat olla esim. yhteiskehittäminen, moni-ammattillisuus, asiakaskeskeisyys, yksilölliset ratkaisut palveluissa, hanke- ja projektityön osaaminen, tulevaisuuden sote jne. ja ylipäätään kaikki nykytyöelämässä tarvittavat taidot.</p>	<p>Voisiko olla myös:</p> <ul style="list-style-type: none"> Kirjaaminen ja tietojärjestelmät Teknologiaosaaminen Itsesääätelytaidot Työelämätaidot. <p>Geneeriset valmiudet ihmistyössä...</p> <ul style="list-style-type: none"> Eettinen osaaminen Vuorovaikutusosaaminen Asiakasymmärrys, Asiakaslähtöisyys Ihmisen kasvu ja kehitys Syrjäytyminen, polarisaatio, Mielenterveystyö Kulttuurisensitiivisyys, monikulttuurisuus. <p>Vahvistettava!!!</p> <ul style="list-style-type: none"> Ohjausosaaminen, vuorovaikutusosaaminen Motivaatioteoriat, motivoiva ammattilainen Digiratkaisut kuntoutuksessa Ammattilainen kuntoutuksen vaikuttajana ja kehittäjänä, ajankohtaisuus yhteiskunnassa. <p>Pedagogiikka:</p> <ul style="list-style-type: none"> Ilmiöperustaisuus Yhteiset käsitteet Opetus osin yhteistä, osin eriytyvää Yhteinen case ja purku Monialaiset seminaarit Yhteiset foorumit Monialainen harjoittelu.

Liite 2. Kuntoutuksen tutkintojen näkemys kuntoutuksen yhteisestä osaamisesta, substanssiosaamisesta ja tarvittavasta yhteisestä sote-osaamisesta.

Soten yhteinen osaaminen	Kuntoutuksen yhteinen osaaminen	Tutkintojen substanssiosaaminen
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Teknologia ja digiosaaminen ▪ Moniasiantuntijuus ▪ Yleisosaaminen (ymmärrys muiden toiminnasta ja osaamisesta) ▪ Ammatillinen viestintä ja vuorovaikutusosaaminen, verkosto-osaaminen ▪ Palveluohjaus ▪ Palvelumuotoilu ▪ Eettisyys ▪ Lainsäädäntö (kokonaisuudessaan) ▪ Asiakasymmärrys ▪ Hygienia, infekti-osaaminen ▪ Sote-työelämätaidot ▪ Monikulttuurisuus ja kulttuurisensitiivisyys ▪ Etuudet ▪ Talusosaaminen ▪ Tiedolla johtaminen ▪ Sosiaalinen sensitiivisyys ▪ Johtamis- ja kehittämisosaaminen, työelämätaidot 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Asiakasymmärrys ja kumppanuus ▪ Ymmärrys kuntoutuksen verkostomaisesta rakentumisesta ja eri toimijoiden yhteistyöstä asiakkaan parhaaksi ▪ Kuntoutusalan yhteinen teoriaosaaminen ▪ Kuntoutus, vakuutus ja palvelujärjestelmä-osaaminen ▪ Tavoitteenasettelu (prosessi) ▪ Toimintakyky (ICF) ▪ Työkyky ▪ Dokumentaatio, kirjaaminen ▪ Kuntoutussuunnitelma ▪ Kuntoutuksen tutkimus ▪ Ammatillainen kuntoutuksen kehittäjänä ja vaikuttajana ▪ Geneeriset arviointimenetelmät toimintakykyyn ▪ Monialaisuutta tukeva toimintakykyarviointi ▪ Arkikuntoutus ▪ Esteettömyys, apuvälineosaaminen ▪ Ohjausosaaminen ▪ Kuntoutus oppimisena 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Terapeuttinen osaaminen ▪ Työn mallit ja käytännöt ▪ Ohjausosaaminen terapisuhteessa toimintatapana ▪ Kuntoutusteknologia ▪ Etäratkaisut

Liite 3. Tiivistelmä kuntoutuksen tutkintojen yhteisestä kuntoutus- ja sote-osaamisesta

Soten yhteinen osaaminen	Kuntoutuksen yhteinen osaaminen	Soten geneerinen osaaminen (Kangasniemi ym. 2018)
<ul style="list-style-type: none"> Teknologia ja digiosaaminen Moniasiantuntijuus Yleisosaaminen (ymmärrys muiden toiminnasta ja osaamisesta) Ammatillinen viestintä ja vuorovaikutusosaaminen, verkosto-osaaminen Palveluohjaus Palvelumuotoilu Etuudet Eettisyys Lainsäädäntö (kokonaisuudessaan) Asiakasymmärrys Hygienia, infektio-osaaminen Sote-työelämätaidot Monikulttuurisuus ja kulttuurisensitiivisyys. <p>Muu yhteinen osaaminen:</p> <ul style="list-style-type: none"> Opinnäytetyö Orientoivat opinnot Kielet Viestintä Markkinointi Tietotekniikka Teknologia Innovaatio-opinnot TKI-opinnot (5 op) Lääketieteelliset opinnot Yrittäjyys 	<ul style="list-style-type: none"> Asiakasymmärrys ja kumppanuus, ymmärrys kuntoutuksen verkostomaisesta rakentumisesta ja eri toimijoiden yhteistyöstä asiakkaan parhaaksi Kuntoutusalan yhteinen teoriaosaaminen Kuntoutus, vakuutus ja palvelujärjestelmäosaaminen Tavoitteenasettelu (prosessi) Toimintakyky (ICF) Työkyky Dokumentaatio, kirjaaminen Kuntoutussuunnitelma Kuntoutuksen tutkimus Ammattilainen kuntoutuksen kehittäjänä ja vaikuttajana 	<p>Asiakastyöosaaminen</p> <ul style="list-style-type: none"> Asiakaslähtöisyys Ohjausja neuvontaosaaminen Palvelujärjestelmäosaaminen Lainsäädännön ja etiikan tuntemus <p>Palveluiden ja työn kehittämisosaaminen</p> <ul style="list-style-type: none"> Tutkimusja kehittämisosaaminen Robotiikka ja digitalisaatio Vaikuttavuus-, kustannusja laatutietoisuus Kestävän kehityksen mukainen ympäristöosaaminen Viestintäosaaminen. <p>Työntekijyyden ja yhteistoiminnan muutososaaminen</p> <ul style="list-style-type: none"> Työntekijyysosaaminen Monialainen yhteistoiminta
<p>UUSIA osaamisia:</p> <ul style="list-style-type: none"> Talousosaaminen Tiedolla johtaminen Sosiaalinen sensitiivisyys Johtamisja kehittämisosaaminen, työelämätaidot 	<p>Olisiko viisasta laajentaa tai syventää?</p> <ul style="list-style-type: none"> Geneeriset arviointimenetelmät toimintakykyyn Monialaisuutta tukeva toimintakyky arviointi Arkikuntoutus Kuntoutusteknologia Etäratkaisut Esteettömyys Apuvälineosaaminen Ohjausosaaminen Kuntoutus oppimisena 	

Liite 4. Soten ja kuntoutuksen yhteinen osaaminen jaettuina, integroituna, rajatyö ja muuna osaamisena.

Soten yhteinen osaaminen	Kuntoutuksen yhteinen osaaminen
<p>Rajatyö:</p> <ul style="list-style-type: none"> Asiakaslähtöisyys Asiakasymmärrys Kumppanuus Tiedotusosaaminen TKI-osaaminen Yrittäjyys <p>Jaettu:</p> <ul style="list-style-type: none"> Sote-työelämätaidot Palvelumuotoilu Ammatillinen viestintä Hygienia <p>Integroituu:</p> <ul style="list-style-type: none"> Eettinen päätöksenteko ja toiminta Toimintaympäristön merkitys Sote-palvelurakenne Lainsäädäntö Kuntoutus-, hoitoja palvelusuunnitelman rakenne ja kirjaaminen (Ikäihmisen) terveyden, hyvinvoinnin ja toimintakyvyn edistämisen perusteet Teknologia ja digiosaaminen Keskeiset toimintakyvyn arviointimenetelmät (eri ikäryhmät) (Ikäihmisten) mielenterveysja päihdekuntoutus Muistiasiakkaan kuntoutus Lääketieteellinen osaaminen Kehittämisiä tutkimustoiminnan osaaminen <p>X-osaaminen:</p> <ul style="list-style-type: none"> Innovaatioja yrittäjyysosaaminen Projektiosaaminen Yhteiskehittely <p>Y-osaaminen:</p> <ul style="list-style-type: none"> Moniasiantuntijuus, palveluohjaus, monikulttuurisuus ja kulttuurisensitiivisyys, ammatillinen viestintä ja vuorovaikutusosaaminen, talousosaaminen, johtamisosaaminen 	<p>Rajatyö:</p> <ul style="list-style-type: none"> Moniammatillisuus/moniasiantuntisuus Kuntoutusverkosto-osaaminen Toimiminen kuntoutusverkostoissa Kuntoutusalan yhteinen teoriaosaaminen <p>Jaettu:</p> <ul style="list-style-type: none"> Vuorovaikutusosaaminen <p>Integroituu:</p> <ul style="list-style-type: none"> Hyvä kuntoutuskäytäntö ja kuntoutuksen suunnittelu ICF-luokituksen perusteet Kuntoutuksen ajankohtaiset ilmiöt Kuntouttava arki Kuntoutumista edistävä työtapana ja voimavarat Apuvälineet ja asiakaslähtöinen (geron) teknologia (ikä)ihmisen arjen edistäjänä Kuntoutusta säätelevä lainsäädäntö ICF yhteisenä viitekehyksenä Kuntoutusteknologia (digi, etäkuntoutus) Apuvälineteknologia Moniammatillinen kuntoutusosaaminen (yksilö, ryhmä, arviointi ja kuntoutustilanteiden toteutus) <p>Y-osaaminen:</p> <ul style="list-style-type: none"> Asiakasymmärrys ja kumppanuus, ymmärrys kuntoutuksen verkostomaisesta rakentumisesta ja eri toimijoiden yhteistyöstä asiakkaan parhaaksi, tavoitteen asettelu (prosessi), kuntoutussuunnitelma Kuntoutus-, vakuutusja palvelujärjestelmäosaaminen, työkyky, dokumentaatio ja kirjaaminen, kuntoutuksen tutkimus Ammattilainen kuntoutuksen kehittäjänä ja vaikuttajana, geneeriset arviointimenetelmät toimintakyvyn, kuntoutusteknologia, esteettömyys, ohjausosaaminen, etäratkaisut

Liite 5. Sote-osaamisen ja kuntoutuksen yhteisten osaamisten tärkeys jaoteltuina jaettuun, integroivaan ja rajatyöosaamiseen. Sote-osaaminen mustalla ja kuntoutuksen yhteinen osaaminen sinisellä ja lihavoituna. Mainintojen määrä merkitty numerolla.

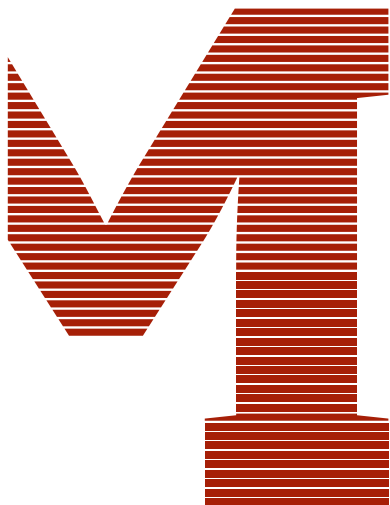
Asteikko	Jaettu osaaminen	Integroiva osaaminen	Rajatyöosaaminen
0 = ei tärkeä			
1			
2	Sote-palvelujen tuottaminen 1	Monialainen kehittämisosaaminen 1	
3	Sote-palvelujen tuottaminen 2 Kuntoutusjärjestelmä ja lainsäädäntö 2 Kuntoutuksen järjestäminen 1 Teknologia ja digiosaaminen 1	Ammatillinen viestintä 2 Kuntoutus-, hoito- ja palvelusuunnitelma osaaminen 1 Moniammatillinen toimintakyky-osaaminen 1 Moniammatillinen kuntoutusosaaminen 1	Moniasiantuntijuutta edellyttävät asiakkuudet 3 Teknologisten ratkaisujen kehittäminen 1
4	Ihminen arjessaan 3 Teknologia ja digiosaaminen 2 Terveysten, hyvinvoinnin ja toimintakyvyn edistämisaaminen 2 Kuntoutuksen kehittämisosaaminen 3 Kuntoutuja arjessaan 1 Asiakslähtöinen teknologia ja apuvälineet 2 Kuntoutusjärjestelmä ja lainsäädäntö 1	Ammatillinen viestintä 1 Monialainen kehittämisosaaminen 1 Moniammatillinen kuntoutusosaaminen 2	Moniammatillisen yhteistyön muodot 2 Teknologisten ratkaisujen kehittäminen 2 Toimiminen kuntoutusverkostoissa 3
5 = erittäin tärkeä	Asiakas palvelujen äärellä 3 Ihminen arjessaan 1 Terveysten, hyvinvoinnin ja toimintakyvyn edistämisaaminen 1 Kuntoutuja arjessaan 2 Kuntoutuksen järjestäminen 2 Asiakslähtöinen teknologia ja apuvälineet 1	Monialainen kehittämisosaaminen 1 Kuntoutus-, hoito- ja palvelusuunnitelma-osaaminen 2 Moniammatillinen toimintakyky-osaaminen 2	Moniammatillisen yhteistyön muodot 1

AMK	PROFIILI
Metropolia	1. Monialaisen ja -tieteisen hyvinvointiosaamisen vahvistaminen 2. Vaikuttavien, asiakasymmärrykseen perustuvien käyttäjälähtöisten kuntoutuspalvelujen kehittäminen alueellisessa hyvinvointipalveluverkostossa
JAMK	1. Asiakkaan toimiva arki 2. Liikunnallinen kuntoutus 3. Asiakasohjaus ja kuntoutumista tukevat teknologiat
Turun ammatti-korkeakoulu	1. Kuntoutus ja liikunta integraatio terveyden edistämisessä 2. Kuntoutus ja hyvinvointiteknologia integraatio 3. Osallisuuden lisääminen ja SOTE-palvelujen uudistaminen
Savonia-ammatti-korkeakoulu	1. Ikääntyminen ja siihen liittyvä soveltava kuntoutusteknologia 2. Terveyden edistäminen ja hyvinvointiteknologia 3. Asiakaslähtöinen yrittäjyys
Karelia-ammatti-korkeakoulu	1. Kuntoutuksen uudistuvat hyvinvointipalvelut 2. Monialainen ikäosaaminen 3. Laaja-alainen terapeuttinen harjoittelu terveyden edistämisessä
Satakunnan ammatti-korkeakoulu	1. Työikäisten ja nuorten toimintakyvyn edistäminen 2. Ikääntyneiden palveluiden uudistaminen 3. Esteettömyys ja saavutettavuus
Lahden ammatti-korkeakoulu	1. Liikunnallinen kuntoutus ja siihen liittyvät älykkäät terveysliikuntaratkaisut 2. Yrittäjyys kuntoutus- hyvinvointipalveluissa 3. TULES-fysioterapia / tuki- ja liikuntaelämistön fysioterapia osana kuntoutusta
Saimaan amk	1. Asiakaslähtöiset sosiaali- ja terveyspalvelut 2. Työ- ja toimintakyvyn monipuolinen ja kokonaisvaltainen arviointi 3. Pk-yritysten kasvu ja kansainvälistäminen
Laurea-ammatti-korkeakoulu	1. Palvelumuotoilu ja palvelujen asiakaslähtöinen kehittäminen ja arviointi 2. Digitaaliset kuntoutuspalvelut 3. Opiskelijayrittäjyys, monialaiset projektit ja tiimioppimisympäristö
OAMK	1. Terveyttä ja hyvinvointia edistävät palvelut ja teknologia 2. Digitalisaatio ja muuttuvien palveluiden mukanaan tuomat haasteet
TAMK	1. Hyvinvointiteknologia 2. TULES- ja psykofyysinen sekä lasten ja nuorten fysioterapia 3. Yrittäjyys
SEAMK	1. Uudistuvat hyvinvointipalvelut ja -osaamisen ja johtamisen kehittäminen 2. Ennakoiva ja voimavaralähtöinen vanhustyö 3. Ennaltaehkäisevä ja moniammatillinen perhetyö
XAMK	1. Teknologia ja digitaalisuus ja dataperusteiset hyvinvointipalvelut 2. Syrjäytymisen ehkäisy 3. Toimintakykyisyys (mm. nuoret, työttömät, vajaatyökykyiset, omaishoitajat ja hoidettavat) 4. Kansainvälisyys
Lapin amk	1. Laaja-alainen peruskoulutus, terapeuttinen harjoittelu ja urheilufysioterapia 2. Ikäosaaminen ja toimintakykyä tukeva teknologia 3. Green Care kuntoutuksessa

KIRJOITTAJAT

Leila Lintula, THM, lehtori, Metropolia Ammattikorkeakoulu

Pekka Paalasmaa, FT, yliopettaja, Metropolia Ammattikorkeakoulu

Osaamista kuntoutukseen kuntoutujan parhaaksi

Kuntoutusalan eri tutkintojen yhteisen osaamisen tunnistaminen ja yhteisen orientaatioperustan rakentaminen ovat edellytys kuntoutusalan osaamisen uudistamiselle. Uudistustyö vahvistaa kuntoutujälähtöistä näkökulmaa.

Yhteisen osaamisen tunnistaminen vaatii ammattikorkeakoulujen kuntoutusalan tutkintojen yhteistyötä ja ammattikorkeakoulujen osaamisvahvuuksien hyödyntämistä. Yhteinen kuntoutujälähtöinen orientaatioperusta sitoo yhteen kuntoutuksen tutkintojen osaamista kuntoutujan parhaaksi. Samalla se nostaa kuntoutumisen keskiöön kuntoutujan arjen ja sitä määrittävät tekijät.

Ammatillisen yhteistyön ja vuoropuhelun kautta luodaan yhteistä ymmärrystä kuntoutumisesta ja sen vaatimasta osaamisesta sekä edellytykset kuntoutuksen tuloksekkaalle toteutumiselle.

Raportti on Metropolia Ammattikorkeakoulun Kuntoutuksen valtakunnallisessa osaamiskeskittymässä (OSKU) toteutetun selvitystyön tulos. Selvitys on osa OSKUn kuntoutuksen kehittämisen uudistamisen kehittämisohjelmaa, jonka yhtenä tavoitteena on määrittää kuntoutuksen koulutuksen nykytilaa ja muutostarpeita. Kuntoutuksen valtakunnallisen osaamiskeskittymän toimintaa on rahoittanut opetus- ja kulttuuriministeriö vuosina 2017–2020.